

Міністерство освіти і науки України
Державний торговельно-економічний університет
Вінницький торговельно-економічний інститут

Кафедра обліку та оподаткування

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему:

Облік основних засобів та розробка системи контролю їх ефективного
використання

(за матеріалами Приватного підприємства «Довіра»,
с. Зведенівка, Жмеринський район, Вінницька область)

Здобувача вищої освіти
II курсу, групи ОБО-21з(м)
спеціальності 071 «Облік і
оподаткування»
освітньої програми «Облік і
оподаткування»
заочної форми навчання

Марини МУЛЬТЯН

Науковий керівник
канд. екон. наук, доцент

Інна КОПЧИКОВА

Гарант освітньої програми
канд. екон. наук, доцент

Тетяна КИТАЙЧУК

Вінниця 2023

ЗМІСТ

Вступ	3
Розділ 1. Науково-теоретичні основи обліку і контролю основних засобів на підприємстві.....	5
1.1. Економічна сутність поняття «основні засоби», їх класифікація, оцінка та визнання	5
1.2. Характеристика виду діяльності та організаційно-економічна характеристика Приватного Підприємства «Довіра»	14
Розділ 2. Організаційно-інформаційні основи обліку та контролю основних засобів	24
2.1. Інформаційне забезпечення обліку основних засобів	24
2.2. Фінансовий облік операцій з руху основних засобів	33
Розділ 3. Розробка системи контролю ефективного використання основних засобів	40
3.1. Методика контролю операцій з руху основних засобів	40
3.2. Процедури та прийоми контролю руху основних засобів	50
Висновки та пропозиції	58
Список використаних джерел	60
Додатки	

ВСТУП

Забезпечення конкурентоспроможності будь-якого виробничого підприємства на сучасному етапі розвитку сучасної економіки можливе через досягнення ефективності діяльності, підтримка фінансової стійкості, і насамперед наявність матеріально-технічного забезпечення, яким виступають його основні фонди. Будь-яка організація повинна постійно здійснювати контроль за наявністю, рухом, збереженням і ефективністю використання основних засобів. Вся ця інформація в сукупності дозволить організації виявити шляхи і невикористані резерви підвищення ефективності основних засобів, а в наслідку своєчасно виявити відхилення, які в подальшому можуть серйозно вплинути на діяльність організації.

Питання класифікації основних засобів досліджували у своїх працях Ф.Ф. Бутинець, І.І. Бочкарева, В.А. Биков, Н.Р. Домбровська, С.М. Кафка, І.Є. Тишкова, Н.П. Кондратов, О.А. Левкович, Н.М. Малюга, А.І. Прищепа, Е. Югас та ін. Дослідження зазначених авторів зорієнтовані в основному на облікових аспектах і не повною мірою враховують вимоги аналітичного забезпечення. Питанню контролю основних засобів присвячені праці таких вчених як: Андренок О.О., Бутинець Ф.П., Грабової Н.М., Голов А. С., Добровського В.М., Кулаковської Л.П., Сук П.С., Хома С.М. та ін.

Метою кваліфікаційної роботи є обґрунтування теоретичних положень та розробка практичних рекомендацій по вдосконаленню обліку та контролю основних засобів з метою ефективного їх використання на підприємствах сільськогосподарського сектора.

Для досягнення вищевикладеної мети були поставлені такі завдання:

- розглянути поняття, порядок оцінки та особливості класифікації основних засобів у бухгалтерському та податковому обліку;
- надати коротку характеристику фінансово-господарської діяльності ПП «Довіра»;

- розглянути порядок організації обліку руху основних засобів;
- вивчити порядок синтетичного і аналітичного обліку руху основних засобів;
- дослідити методику контролю операцій з руху основних засобів;
- визначити основні процедури та прийоми здійснення контролю руху основних засобів.

Інформаційною базою дослідження були законодавчі та нормативні акти Верховної Ради та Кабінету Міністрів України, Президента України, Національного банку України, первинні документи, реєстри синтетичного і аналітичного обліку, фінансова, фінансова звітність досліджуваного підприємства за 2018-2022 роки, літературні джерела, а також результати власних досліджень та розрахунків.

Методи дослідження. Враховуючи особливості предмету, в процесі дослідження використано як загальнонаукові (методи аналізу, синтезу, індукції, дедукції, абстрагування, конкретизації так і спеціальні методи. Дослідження бухгалтерського обліку руху основних засобів здійснено з використанням спеціальних методів пізнання, а саме: вимірювання господарських процесів, реєстрація, класифікація та узагальнення даних для складання звітності. Також були застосовані методи групування і порівняння, графічний метод, балансовий метод та метод абсолютних і відносних різниць.

Апробація результатів. Основні результати роботи апробовані на XI Всеукраїнській студентській науково-практичній конференції «Актуальні проблеми ефективного соціально-економічного розвитку України: пошук молодих» м. Вінниця (20.04.2023) та на XI Всеукраїнській науково-практичній Інтернет-конференції «Облік, контроль і аналіз в управлінні підприємницькою діяльністю, м. Вінниця (23.03.2023)

РОЗДІЛ 1

НАУКОВО-ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ І КОНТРОЛЮ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ НА ПІДПРИЄМСТВІ

1.1. Економічна сутність поняття «основні засоби», їх класифікація, оцінка та визнання

Виробництво продукції (виконання роботи, надання послуг) здійснюється у взаємодії людської праці із засобів виробництва. Останні за своїм складом, властивостями становлять виробничі фонди підприємства, усю сукупність яких поділяють на основні та оборотні.

Основні засоби підприємства - це уречевлена частина виробничих ресурсів підприємства, що функціонує у виробничому процесі тривалий час, не змінює при цьому своєї натуральної форми і розмірів, а свою вартість переносить на вартість готової продукції поступово, шляхом амортизаційних відрахувань.

Податкове визначення основних засобів наведено в п.п. 14.1.138 Податкового кодексу України. Так, основні засоби - це матеріальні активи, у тому числі запаси корисних копалин наданих у користування ділянок надр, вартість яких перевищує 20000 грн і поступово зменшується у зв'язку з фізичним або моральним зносом, які призначені для використання в господарській діяльності платника податку та очікуваний строк корисного використання (експлуатації) яких з дати введення в експлуатацію становить понад один рік (або операційний цикл, якщо він довший за рік) [28].

Згаданою нормою встановлено також, що «податковими» основними засобами не є:

- земля;
- незавершені капітальні інвестиції;
- автомобільні дороги загального користування;
- бібліотечні й архівні фонди;
- матеріальні активи, вартість яких не перевищує 20000 грн;
- невиробничі основні засоби;

- нематеріальні активи.

Податкове визначення основних засобів важливе не для всіх платників податку на прибуток, а тільки для високодохідників (платники податку на прибуток, у яких річний дохід від будь-якої діяльності (за вирахуванням непрямих податків), визначений за правилами бухгалтерського обліку, за останній річний звітний період перевищує 40 млн грн) і малодохідників-добровольців, які прийняли рішення коригувати свій фінансовий результат на різниці. Адже саме таким платникам доводиться вести окремий податковий облік основних засобів.

Що стосується інших малодохідників, які не визначають різниці, то вони з метою оподаткування орієнтуються тільки на бухгалтерський фінансовий результат.

Отже, матеріальні цінності для цілей податку на прибуток можуть бути віднесені до складу основних засобів, якщо дотримуються одночасно три умови.

1) об'єкт призначений для використання в господарській діяльності. Необоротні матеріальні активи, які не призначені для використання в господарській діяльності платника податків, для цілей податкового обліку класифікуються як невиробничі основні засоби.

2) об'єкт планується використовувати більше одного року (чи операційного циклу, якщо він довший за рік) з дати введення в експлуатацію. При цьому значення має саме очікуваний (тобто передбачуваний) строк використання об'єкта, а не фактичний період його експлуатації.

3) для основних засобів, які були введені в експлуатацію:

- до 23.05.2020 р., вартісний критерій становить 6000 грн,
- після 23.05.2020 р. - 20000 грн.

Передусім, застосовувати вартісний критерій слід залежно від того, чи є підприємство платником ПДВ і чи буде об'єкт використовуватися в ПДВ-оподатковуваних операціях. Так, із сумою 20000 грн порівнюють вартість придбаного активу:

- без ПДВ, якщо підприємство зареєстроване платником ПДВ і об'єкт планується використовувати в оподатковуваних операціях;

- з ПДВ, якщо підприємство не зареєстроване платником ПДВ або якщо об'єкт придбавають для використання в необ'єктних і пільгових операціях;

- з урахуванням частини суми ПДВ, яку розраховують виходячи з частки використання об'єкта в неоподатковуваних операціях. Це відбувається, якщо підприємство зареєстроване платником ПДВ і придбаває об'єкт, який одночасно використовуватиметься як в оподатковуваних, так і в неоподатковуваних операціях.

Крім того, зіставляти із сумою 20000 грн потрібно вартість активу з урахуванням усіх витрат, супутніх його придбанню. До таких витрат, наприклад, належать вартість транспортування, монтажу, налаштування тощо.

Вартісний критерій для основних засобів у податковому обліку було підвищено відповідно до Закону України Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо вдосконалення адміністрування податків, усунення технічних та логічних неузгодженостей у податковому законодавстві, який набрав чинності 23.05.2020 р. [28].

Новий вартісний критерій застосовуватиметься до основних засобів, що вводяться в експлуатацію починаючи з 23.05.2020 р. Таким чином, тепер ті матеріальні цінності, вартість яких не перевищує 20000 грн, а строк служби становить більше одного року (операційного циклу), в податковому обліку розцінюють як малоцінні необоротні матеріальні активи. Причому незалежно від того, як ці активи обліковуються в бухгалтерському обліку, в якому свій вартісний критерій, що має бути зазначений в наказі про облікову політику підприємства.

Але основні засоби, введені в експлуатацію до зазначеної дати, продовжують розглядатися в податковому обліку як основні засоби, навіть якщо їх вартість не перевищує 20000 грн, але більше 6000 грн.

На старі основні засоби, оприбутковані та введені в експлуатацію до 23.05.2020 р. (зараховані свого часу зважаючи на вартість вищу 6000 грн, до

складу податкових основних засобів), піднятий вартісний поріг до 20000 грн. ніяк не впливає. Такі об'єкти як і раніше продовжують обліковуватись у складі основних засобів і амортизуватись в податковому обліку, навіть якщо їх залишкова вартість не перевищує 20000 грн.

За правилами бухгалтерського обліку підприємства можуть самостійно виділяти малоцінні необоротні матеріальні активи зі складу основних засобів залежно від їх вартості [3]. Тобто вартісна оцінка стосується виключно малоцінних необоротних матеріальних активів. Інші види матеріальних активів з класифікаційної групи «інші необоротні матеріальні активи» (бібліотечні фонди, інвентарна тара тощо) обліковуються у складі відповідних підгруп незалежно від величини їх первісної вартості. Вартісний критерій розмежування основних засобів і малоцінних необоротних матеріальних активів в бухгалтерському обліку може бути будь-яким. Проте для зближення з податковим обліком можна підтягнути бухгалтерську межу малоцінності до рівня 20000 грн. хоча це і не є обов'язковим. Для цього вносять відповідні правки в наказ про облікову політику і змінюють у ньому вартісну ознаку на 20000 грн. адже за необхідності вносити зміни в наказ про облікову політику можна і в середині року [40]. Підвищення в бухгалтерському обліку критерію малоцінності до 20000 грн. є зміною облікової оцінки, а не облікової політики.

Віднесення основних засобів до тієї чи іншої групи впливає на:

- субрахунок обліку;
- нарахування амортизації;
- мінімальний строк корисного використання (пт. 138.3.3 ПКУ);
- складання інвентарного номера (він починається з перших 3-х цифр рахунку обліку основних засобів).

Класифікація груп основних засобів та нематеріальних активів для нарахування амортизації.

- розмір критерію рахується без ПДВ, якщо підприємство - платник ПДВ.

Це означає, що об'єкт вартістю 24000 грн з ПДВ, цілком вписується у вартісну межу МНМА, та як його вартість без ПДВ становить 20000 грн. - в межах критерію;

- для МНМА можливі більш прості методи амортизації - 50 на 50 та 100%;
- замість 20000 грн можна використати й інший критерій, так як цифра «20000» взята з ПКУ та має значення лише для платників податку на прибуток (великодоходників). Малодоходники та платники єдиного податку можуть її змінити. Головне - зафіксувати цю вартісну межу в наказі про облікову політику;
- у балансі (звіті про фінансовий стан) МНМА зливаються з основними засобами в одному рядку - «Основні засоби»;
- вартісна межа може застосовуватися не до всіх основних засобів, якщо це визначено наказом про облікову політику. Наприклад, можна зробити виняток для інвентарної тари, бібліотечних фондів, нетитульних споруд. Однак, для цілей податкового обліку усі об'єкти вартістю менше 20000 грн не вважаються основними засобами.

У результаті витрати на придбання об'єкту дешевше 20000 грн. одразу можна списати на витрати періоду (через метод амортизації 100% при введенні в експлуатацію). І жодних податкових різниць за ними розраховуватись не буде.

Як стверджують науковці, з податкової точки зору збільшення вартісного порога для кваліфікації основних засобів до 20000 грн призведе до того, що більшу кількість активів можна буде кваліфікувати як малоцінні і списувати на витрати швидше (50/50 або в розмірі 100% при введенні в експлуатацію).

Одиницею обліку основних засобів є окремий об'єкт основних засобів [32].

Об'єкт основних засобів - це закінчений пристрій з усіма пристосуваннями й приладдям до нього або конструктивно відокремлений предмет, призначений для виконання певних самостійних функцій; відокремлений комплекс конструктивно з'єднаних предметів однакового або різного призначення, що для обслуговування мають загальні пристосування, приладдя, керування та єдиний фундамент, унаслідок чого кожен предмет може виконувати свої функції, а комплекс - певну роботу тільки в складі комплексу, а не самостійно; інший актив,

що відповідає визначенню основних засобів або частина такого активу, що контролюється підприємством [32].

Об'єкт основних засобів визнається активом, як-що існує ймовірність» того, що в майбутньому підприємство отримає економічні вигоди від його використання та вартість його може бути достовірно визначена [32].

За нормами ПКУ податковий облік основних засобів наближено до бухгалтерського, тому аналогічно до бухгалтерського обліку придбані чи самостійно виготовлені основні засоби зараховуються на баланс за первісною вартістю [28].

Згідно п. 146.5 статті 146 ПКУ встановлено, що первісна вартість об'єкта основних засобів (кожного певного об'єкта) складається з наступних витрат:

- суми, що сплачуються постачальникам активів та підрядникам за виконання будівельно-монтажних робіт (без непрямих податків);
- реєстраційні збори, державне мито та аналогічні платежі, що здійснюються у зв'язку з придбанням (отриманням) прав на об'єкт основних засобів;
- суми ввізного мита;
- суми непрямих податків у зв'язку з придбанням чи створенням основних засобів (якщо вони не відшкодовуються платнику);
- витрати на страхування ризиків доставки основних засобів;
- витрати на транспортування, установлення, монтаж і налагодження основних засобів;
- фінансові витрати, включення яких до собівартості кваліфікаційних активів передбачено положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку;
- інші витрати, безпосередньо пов'язані з доведенням основних засобів до стану, у якому вони придатні для використання із запланованою метою.

Відповідно до МСБО 16 «Основні засоби», основні засоби - це матеріальні об'єкти, що їх:

- а) утримують для використання у виробництві або постачанні товарів чи наданні послуг для надання в оренду або для адміністративних цілей.
- б) використовуватимуть, за очікуванням, протягом більше одного періоду.

Відповідно до Податкового кодексу України (ПКУ) основні засоби – це матеріальні активи, у тому числі запаси корисних копалин наданих у користування ділянок надр, вартість яких перевищує 6000 гривень і поступово зменшується у зв'язку з фізичним або моральним зносом та очікуваний строк корисного використання (експлуатації) яких з дати введення в експлуатацію становить понад один рік (або операційний цикл, якщо він довший за рік [19].

Види вартості основних засобів відповідно до МСБО 16 наведено у табл.1.1.

Таблиця 1.1 - Вартість основних засобів, що визначена МСБО 16 «Основні засоби» [19]

Види вартості основних засобів	Терміни визначені МСБО 16
Балансова вартість	сума, за якою актив визнають після вирахування будь-якої суми накопиченої амортизації та накопичених збитків від зменшення його корисності
Вартість, визначення суб'єктом господарювання	це теперішня вартість грошових потоків, які, за очікуванням суб'єкта господарювання, виникнуть упродовж використання активу і від його вибуття після закінчення строку його корисної експлуатації або які, за очікуванням, виникнуть при погашенні зобов'язання
Справедлива вартість	сума, за якою можна обміняти актив або погасити заборгованість в операції між обізнаними, зацікавленими та незалежними сторонами
Ліквідаційна вартість активу	попередньо оцінена сума, що її суб'єкт господарювання отримав би на поточний час від вибуття активу після вирахування всіх попередньо оцінених витрат на вибуття, якщо актив є застарілим та перебуває в стані, очікуваному по закінченні строку його корисної експлуатації
Амортизація	систематичний розподіл суми активу, що амортизується, протягом строку його корисної експлуатації
Сума, що амортизується	собівартість активу або інша сума, що замінює собівартість, за вирахуванням його ліквідаційної вартості
Збиток від зменшення корисності	сума, на яку балансова вартість активу перевищує суму його очікуваного відшкодування
Сума очікуваного відшкодування	більша з двох оцінок: справедливої вартості за вирахуванням витрат на продаж активу або вартості його використання
Собівартість	сума сплачених грошових коштів чи їх еквівалентів або справедлива вартість іншої форми компенсації, наданої для отримання активу на час його придбання або створення або сума, яку розподіляють на цей актив при первісному визнанні згідно з конкретними вимогами інших МСФЗ

Як видно із таблиці 1.1 поняття видів вартості основних засобів, що містяться у МСБО 16, але відсутні у П(С)БО 7.

Клас основних засобів за МСБО - це група активів, однакових за характером і способом використання в діяльності суб'єкта господарювання. Згідно п. 37 у МСБО 16 виділені такі класи основних засобів: земля; земля та будівлі; машини та обладнання; кораблі; літаки; автомобілі; меблі та приладдя; офісне обладнання. Залежно від особливостей, стану основних засобів, оцінки основних засобів, часу, розрізняють наступні види вартості згідно п. 4 П(С)БО 7: первісну вартість; справедливу вартість; переоцінену вартість; вартість, яка амортизується; ліквідаційну вартість; залишкову вартість (табл. 1.2).

Слід зазначити те, що найпоширенішим видом вартості основних засобів, який використовується в бухгалтерському обліку сільськогосподарських підприємств України є відображення основних засобів за первісною вартістю, що складається з фактичних витрат на виробництво та їх придбання [13].

Таблиця 1.2 - Види вартості основних засобів відповідно до П(С)БО 7 «Основні засоби» [32]

Види вартості основних засобів	Терміни визначені П(С)БО 7
Первісна вартість	історична (фактична) собівартість необоротних активів у сумі грошових коштів або справедливої вартості інших активів сплачених (переданих), витрачених для придбання (створення) необоротних активів
Справедлива вартість	сума, за якою можна продати актив або оплатити зобов'язання за звичайних умов на певну дату
Переоцінена вартість	вартість необоротних активів після їх переоцінки
Вартість, яка амортизується	первісна або переоцінена вартість необоротних активів за вирахуванням їх ліквідаційної вартості
Ліквідаційна вартість	сума коштів або вартість інших активів, яку підприємство/установа очікує отримати від реалізації (ліквідації) необоротних активів після закінчення строку їх корисного використання (експлуатації), за вирахуванням витрат, пов'язаних з продажем (ліквідацією)
Амортизація	систематичний розподіл вартості, яка амортизується, необоротних активів протягом строку їх корисного використання (експлуатації)
Залишкова вартість	різниця між первісною (переоціненою) вартістю необоротного активу і сумою його накопиченої амортизації (зносу)

Первісна вартість об'єкта основних засобів залежить від способу їх надходження на підприємство, тобто придбання або створення, безоплатне отримання, внески до статутного капіталу, а також обмін на подібні або неподібні активи.

Головною ознакою підвищення рівня ефективного використання основних засобів підприємства є зростання обсягу виробництва продукції за допомогою технічних, організаційних та економічних заходів. Основним завданням діяльності підприємств, від результату якого залежить фінансовий стан та конкурентоспроможність підприємства є вирішення питання щодо підвищення ефективності використання основних фондів. Оскільки від цього залежить збільшення обсягу виробництва майбутнє ефективного функціонування підприємства в цілому. Покращення стану основних засобів можливе тільки завдяки оновленню та проведенню техніко-технологічної інноваційної модернізації [16].

Таким чином, можна стверджувати, що за сучасних умов господарювання підприємств головною метою є теоретичні визначення об'єкта основних засобів, методологічні основи формування в обліку інформації про основні засоби, нарахування амортизації, розкриття інформації про основні засоби, яка необхідна для користувачів фінансової звітності.

Проблеми обліку необоротних активів підприємства в умовах реформування економіки набувають особливої актуальності з огляду на потребу в отриманні інвесторами та іншими зацікавленими користувачами точної й достовірної інформації про стан і ефективність використання необоротних активів.

1.2. Характеристика виду діяльності та організаційно-економічна характеристика Приватного Підприємства «Довіра»

Агропромисловий комплекс на сьогоднішній день - основне джерело надходження валюти в Україну та чи не головний фактор у підтриманні торговельного балансу країни. Проте, Україна ще не отримала задовільної врожайності.

Аграрний сектор вже як четвертий рік поспіль стає найприбутковішою галуззю економіки України. За даними Державної служби статистики, рентабельність операційної діяльності українських підприємств, зайнятих в сільському, лісовому і рибному господарствах у 2020 році склала 22,7%. На другому місці опинилися оптова та роздрібна торгівля, ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів, гравці якого спрацювали із середньою рентабельністю 19,4%; на третьому - сектор професійної, наукової і технічної діяльності з показником 19,2%.

Фінансові результати підприємств агропромислового комплексу України за 2020 рік (до оподаткування) розташовані на другому місці після промисловості з показником 79,55 млрд грн. Але цьому цілковита більшість підприємців агросектору в плюсі - 86,2% підприємств одержали прибуток. У галузі промисловості, де фінансовий результат досяг в 2020 році 85,4 млрд грн, прибуткові 71,6% підприємств.

Якщо проаналізувати кількість підприємств, які здійснювали сільськогосподарську діяльність в 2021 році (рис. 1.1.), то варто зазначити, що найбільша їх кількість знаходилася в Одеській області - 4813 організацій, а у Вінницькій області - 2593 суб'єктів господарювання.

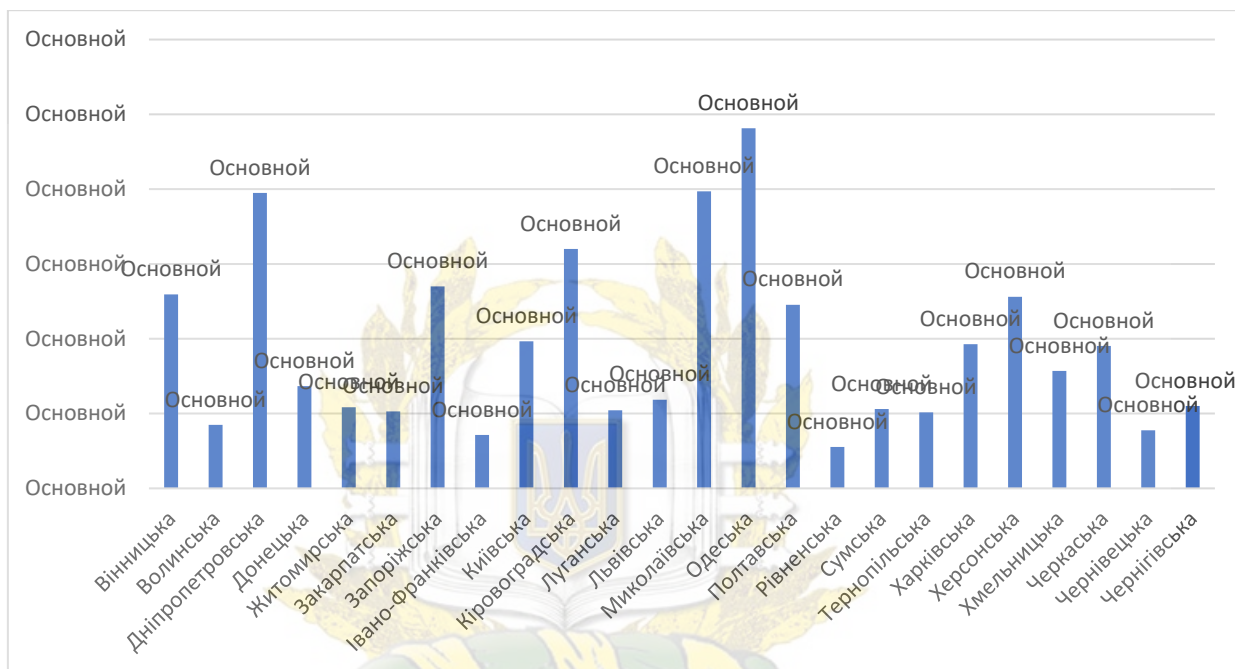

Рисунок 1.1 - Кількість підприємств, які здійснювали сільськогосподарську діяльність за регіонами, одиниць

Внаслідок повномасштабної війни сільськогосподарський сектор зазнав понад 40 млрд. доларів збитків через зниження врожайності, скорочення обсягів посівних площ, додаткові логістичні витрати, втрату ключових експортних шляхів. Це означає також зниження споживання всередині країни, що в сучасних економіках є одним із головних драйверів ВВП, а також тиск на наш обмінний курс через ту валюту, які вимушені мігранти купують за кордоном з гривневих рахунків. Однак, вже у 2023 році, попри скорочення посівних площ на 25% з початку повномасштабного вторгнення, прогнозується зростання врожаю на 5% у порівнянні з 2022. Аграрії пристосовуються до складнощів логістики, змінюють культури та продукти, шукають можливості «розмінуватись». Але майбутнє сектору залишається крихким і потребує уваги міжнародних партнерів. Якщо виробники експортоорієнтованих культур не зможуть експортувати свій урожай, у них буде дуже мало коштів для продовження виробництва в наступному році.

Приватне підприємство «Довіра» було засноване в 2000 році. Потужності компанії знаходиться в селі Зведенівка, Жмеринського району, Вінницької області.

Підприємство займається вирощуванням зернових та технічних культур, які пропонуються в різних варіація обробки та для різних цілей. Висока чистота продукції досягається завдяки сучасному очисному обладнанню компанії. Контроль якості продукції здійснюється власною виробничою лабораторією.

Приватне підприємство «Довіра» співпрацює з українськими сільськогосподарськими підприємствами.

Підприємство «Довіра» діє на основі Статуту та створене з метою здійснення комерційної діяльності, отримання прибутку, реалізації на цій основі соціальних та економічних інтересів учасників і членів трудового колективу.

Предметом діяльності ПП «Довіра» є:

діяльність у сфері сільського господарства, в т.ч. ведення товарного сільськогосподарського виробництва;

вирощування зернових, технічних та решти культур, розведення тварин і виробництво їх продукції, в тому числі біогумусу;

надання послуг у рослинництві і тваринництві; овочівництво, садівництво, вирощування продукції розсадників,

фруктів, ягід, культур для виробництва напоїв і прянощів;

обробка сільськогосподарських та інших земель, складське господарство.

Ведення бухгалтерського обліку на підприємстві здійснює головний бухгалтер. Бухгалтерський облік ведеться відповідно до Плану рахунків. Бухгалтерський облік ведеться за журнальною та меморіально-ордерною програмою з використанням комп'ютерних програм «BAS Бухгалтерія», Клієнт-Банк та Медок.

Джерелом інформації для аналізу фінансового стану ПП «Довіра» є Баланс (Звіт про фінансовий стан) підприємства (форма №1-м) та дані форми №2-м Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід) (Додаток В, Г, Д, Е, Ж). Ми будемо використовувати дані фінансової звітності за період з 2018 по 2022 рік.

Основні показники господарської діяльності наведені в таблиці 1.3.

Кінець таблиці 1.3

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
Фінансовий результат від звичайної діяльності, тис. грн.: - прибуток	8119,8	1988,5	3256,8	27571,7	11559	3439,2	142,4	9570,5	581,3	8302,2	354,9	-16,013	41,9
- збиток													
Чистий прибуток, тис. грн.	8119,8	1988,5	3256,8	27571,7	11559	3439,2	142,4	9570,5	581,3	8302,2	354,9	-16013	41,9
- збиток, тис. грн.													
Рентабельність %	20,98	4,32	7,05	36,94	20,37	-0,61	97,1	16,05	472,0	13,32	289,0	-16,57	55,1
Середньорічна вартість основних засобів, тис. грн.	37042,35	47874,1	55607	69789	85653,55	48611,2	231,2	37779,45	178,9	30046,6	154,0	15864,6	122,7
Фондовіддача	1,04	0,96	0,83	1,07	0,66	-0,4	63,4	-0,30	68,8	-0,17	79,7	-0,41	61,9
Середньо-спискова чисельність працівників, осіб	40	34	34	37	37	-3	92,5	3	108,8	3	108,8	0	100,0
Продуктивність праці, грн. \ особу	967,52	1355,10	1358,95	2017,22	1533,59	566,08	158,5	178,49	113,2	174,6	112,9	-483,63	76,0

Аналізуючи дохід (виручку від реалізації) товарів, робіт, послуг за 2018-2022 роки, можна відмітити, що у 2021 році спостерігався найбільший дохід (74637,2 тис.грн), а найменший - у 2018 році (38700,6 тис.грн). Якщо характеризувати динаміку, то варто відмітити, що дохід в 2022 році у порівнянні з 2018 роком збільшився на 18042,3 тис грн, що становить 46,6%. Дохід в 2022 році у порівнянні з 2021 роком збільшився на 17894 тис.грн, що становить 24 %.

Скорочення обсягів продажу сільськогосподарської продукції та зниження ділової активності ПП «Довіра» є наслідком повномасштабної війни. На тлі відновлення енергосистеми та зміцнення курсу гривні йде поступового поживлення внутрішнього попиту на сільськогосподарську продукцію.

З рис. 1.2 спостерігаємо, що в 2018 році собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг) була найменшою і становила 28301 тис.грн. Якщо цей показник порівнювати з відповідним показником 2022 року, то варто відмітити, що собівартість у 2022 році зросла на 13018,7 тис.грн (46 %). Якщо порівнювати дані 2022 року з 2021 роком, собівартість зменшилася на 1424 тис.грн або на 3,3%.

Зниження собівартості реалізованої продукції відбулося під впливом зниження обсягів реалізації, що є наслідком повномасштабної війни.

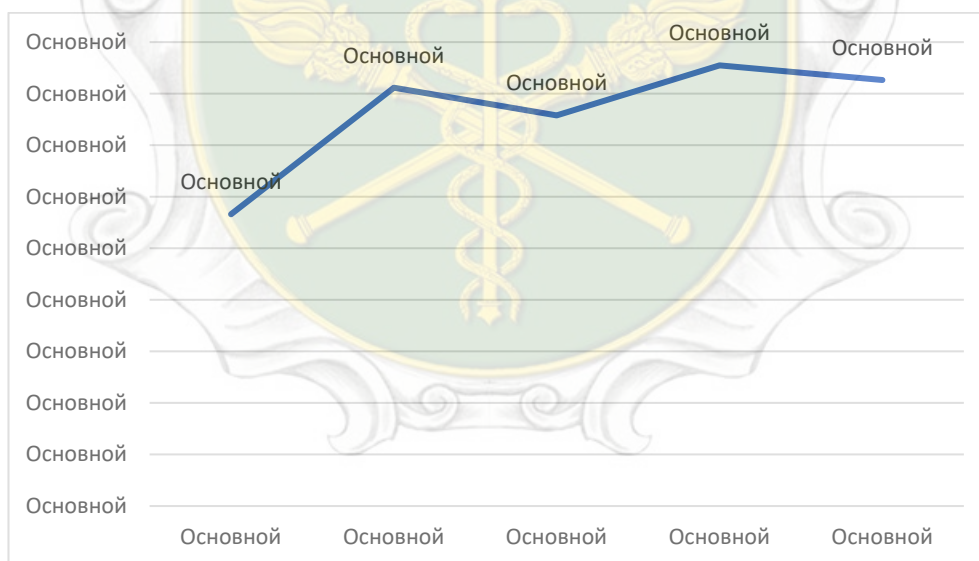

Рисунок 1.2 - Динаміка собівартості реалізованої продукції, (товарів, робіт, послуг) ПП «Довіра» за 2018 - 2022 рр., тис.грн.

Валовий прибуток був найвищим у 2021 році (31893,5 тис.грн), а це означає, що у попередніх роках були менші обсяги реалізації товарів, робіт, послуг. Валовий прибуток 2022 року у порівнянні з 2021 роком зменшився на 61,6% або на 16470 тис.грн.

Величина валового прибутку залежить від таких основних факторів:

- зміни обсягу реалізації;
- зміни собівартості реалізованої продукції;
- зміни цін на продукцію.

Військові дії на території України призвели до падіння обсягів продажу та зниження внутрішніх цін реалізації аграрної продукції нижче рівня собівартості. Саме це є причиною зниження суми прибутку. Тому приватне підприємство «Довіра» здійснює пошук партнерів та вирішує питання логістики експорту сільськогосподарської продукції та ціни на продукцію, що окупуватиме всі витрати підприємства. Головним завданням в умовах, що склалися є пошук логістичних шляхів збуту власної сільськогосподарської продукції за кордон. Після підписання зернової угоди ситуація покращилась, проте і далі спостерігаються складнощі з логістикою та зберігається загроза блокування «зернового коридору».

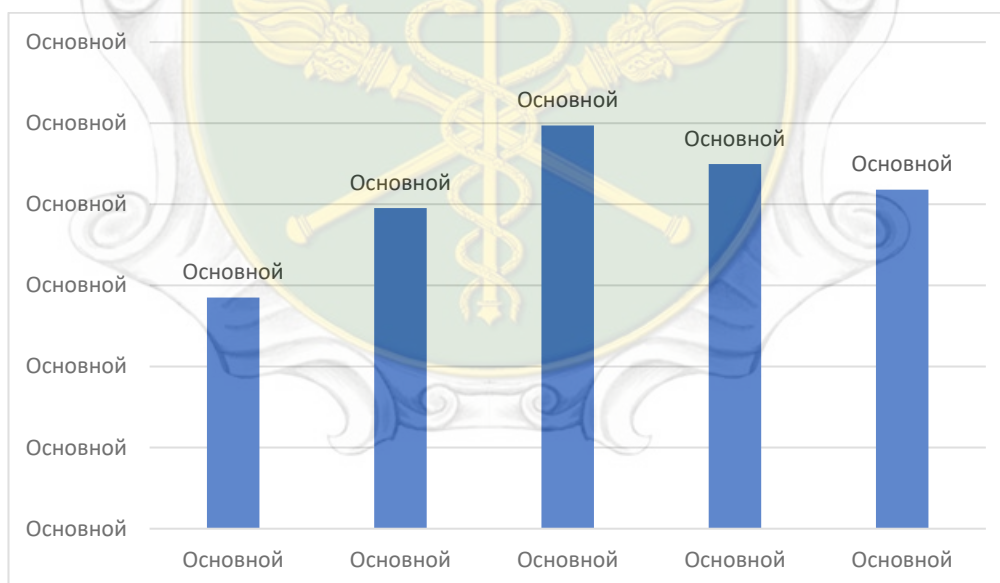

Рисунок 1.3 - Динаміка операційних витрат ПП «Довіра» за 2018 - 2022 рр., тис.грн.

На рис. 1.3 зображена динаміка операційних витрат підприємства з 2018 по 2022 рік. З даної діаграми випливає, що операційні витрати мають тенденцію до збільшення. У 2018 році вони становили 2851,1 тис. грн, що у 2 рази менше, ніж у 2022 році. Варто зазначити, що одним із напрямків збільшення прибутку від операційної діяльності є скорочення операційних витрат у випадку, якщо вони не є обґрунтованими.

Фінансові результати від операційної діяльності визначаються як алгебраїчна сума валового прибутку, іншого операційного доходу, адміністративних видатків, видатків на збут і інші операційні видатки.

Аналізуючи фінансові показники підприємства, варто відзначити, що у всіх роках спостерігався прибуток. Найбільша сума його становила 27571,7 тис. грн у 2021 році. Якщо порівнювати цей показник з 2022 роком, то сума прибутку зменшилась на 16013 тис. грн. або на 58,1 %. Це сталося під впливом зменшення валового прибутку і збільшення операційних витрат.

Остаточний фінансовий результат - чистий прибуток (збиток) визначається як різниця між різними видами доходів та витрат підприємства за звітний період. На рис. 1.4 зображено, що чистий прибуток 2022 року становив 11559 тис. грн., що на 16013 тис. грн. менше, ніж у 2021 році.

Рисунок 1.4 - Динаміка чистого прибутку ПП «Довіра» за 2018-2022 рр., тис.грн.

Це дає змогу зробити такий висновок, що підприємство працює не стабільно. Адже окрім безпосередньо бойових дій та українських традиційних проблем із бізнес-кліматом, виникло три нові перепони на шляху розвитку аграрного бізнесу: логістична блокада, негативний демографічний тренд (скорочення зайнятого населення через вимушену міграцію) та руйнування енергосистеми.

Показники рентабельності є відносними характеристиками фінансових результатів і ефективності діяльності підприємства. Вони вимірюють прибутковість підприємства з різних позицій і групуються відповідно до інтересів учасників економічного процесу. Найвищий відсоток рентабельності становив 36,94 % у 2021 році. Помітним є те, що у році цей показник у 2018-2022 роках має тенденцію до зменшення. У 2022 році показник рентабельності становив 20,37%, що на 16,57% менше, ніж 2021 року.

Аналізуючи показник продуктивності праці, спостерігаємо, що у 2018 році він становив 967,52 тис.грн./чол, у 2019 році – 1355,10 тис.грн./чол, що на 400 тис.грн./чол більше, у 2022 році – 1533,59 тис.грн./чол, що на 186 тис.грн./чол менше, ніж у попередньому році. У 2022 році ми можемо спостерігати найвищий показник – 2017,22 тис.грн./чол.

Зростання продуктивності праці, сприяє покращенню всіх техніко-економічних і фінансових показників діяльності підприємства.

Середньорічна вартість основних засобів має тенденцію збільшення, так як у 2022 році, порівняно із 2018 р., збільшилась на 48611,2 тис, грн. або на 131,2%, із 2019 р. - збільшилась на 37779,45 тис.грн. або на 78,9 %. Це пояснюється тим, що відбулося ефективне використання основних засобів, не спостерігалось простоїв обладнання, устаткування.

Фондовіддача є одним з основних показників ефективності використання основних засобів. Даний показник характеризує величину обсягу продукції в розрахунку на 1 грн. обсягу основних фондів.

Якщо характеризувати динаміку, то варто відмітити, що фондовіддача в 2022 році у порівнянні з 2018 роком зменшилась на 0,4 тис.грн, або на 46,6 %.

Протягом досліджуваного періоду спостерігається зменшення показника фондівдача.

Отже, проаналізувавши фінансово - господарський стан приватного підприємства «Довіра» за п'ять років можна зробити висновок:

- підприємство нарощує обсяги реалізації робіт та послуг, про що свідчить зростання доходу від її реалізації;
- майновий стан підприємства є задовільним; .
- підприємство є ліквідним та фінансово стійким, а його ділова активність характеризується як ефективна;
- основна діяльність товариства є прибутковою на протязі всіх п'яти років.

Для того, щоб підприємство отримувало більший прибуток керівництву ПП «Довіра» необхідно прийняти такі рішення:

- впровадити сучасні системи живлення сільськогосподарських культур і багаторічних насаджень;
- забезпечити внесення мінеральних і органічних добрив на рівні, що забезпечить бездефіцитний баланс поживних речовин у ґрунті;
- запровадити у виробництво нові високопродуктивні сорти та гібриди сільськогосподарських культур і садивного матеріалу, у тому числі посухостійких та пристосованих до умов зрошення, оновити базове та використовувати сертифіковане насіння;
- пошук закордонних партнерів та побудова відносин з владою;
- пошук логістичних шляхів експорту сільськогосподарської продукції.

РОЗДІЛ 2

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ІНФОРМАЦІЙНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ ТА КОНТРОЛЮ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ

2.1. Інформаційне забезпечення обліку основних засобів

Бухгалтерський облік, дані якого є основою інформаційного забезпечення будь-якого підприємства, не може ефективно виконувати свої функції без його раціональної організації. Організація бухгалтерського обліку передбачає створення певної системи, яка б давала можливість фіксувати дані господарських операцій, здійснених на підприємстві, опрацьовувати їх, відображати в системі облікових реєстрів та отримувати зведену інформацію у вигляді фінансової звітності. Така інформація необхідна для прийняття своєчасних та ефективних управлінських рішень, тому облікова система на підприємстві має бути організована з урахуванням особливостей діяльності конкретного господарюючого суб'єкта [9].

Формування облікової політики щодо основних засобів складний процес, який передбачає проходження ряду взаємопов'язаних етапів.

Етап 1. Постановка завдання та аналіз чинників впливу, на якому визначається особливості вибору тих чи інших елементів облікової політики стосовно основних засобів в контексті основної стратегії формування облікової політики підприємства та можливого впливу на показники фінансових результатів.

Етап 2. Аналіз можливих варіантів та вибір оптимальної моделі. Проведений аналіз елементів облікової політики для цілей фінансового обліку та для цілей оподаткування щодо основних засобів в котрий раз підтверджує той факт, що положення бухгалтерських стандартів і податкового кодексу містять різні норми і трактування окремих визначень, що значно ускладнює роботу бухгалтера підприємства [7].

Основні елементи облікової політики стосовно основних засобів для цілей фінансового обліку та для цілей оподаткування можна представити у вигляді таблиці 2.1.

Таблиця 2.1 - Порівняльна характеристика елементів облікової політики стосовно основних засобів для цілей фінансового обліку та оподаткування [24]

Елементи облікової політики	Згідно з нормами П(С)БО	Для цілей оподаткування згідно з вимогами ПКУ
1	2	3
Критерії віднесення активів до складу основних засобів	Очікується отримання економічних вигод від використання та вартість активу може бути достовірно визначена	Виробничі невиробничі
Вартісні ознаки предметів, що входять до складу основних засобів	Підприємство самостійно установлює вартість предметів, що входять до складу основних засобів	Встановлено вартісну межу входять до складу основних засобів засобів: "активи, вартість яких перевищує 6000 грн."
Оцінка на дату балансу	первісна переоцінена	Відповідно до П(С)БО з урахуванням обмежень п.138.1 ПКУ
Встановлення ліквідаційної вартості об'єкта основних засобів	Встановлюється підприємством самостійно	Не регламентовано
Строк корисного використання (експлуатації) об'єкта основних засобів	Визначається підприємством самостійно з урахуванням: очікуваного використання об'єкта підприємством з урахуванням його потужності або продуктивності; фізичного та морального зносу, що передбачається; правових та інших обмежень щодо строків використання об'єкта та інші фактори.	Встановлено мінімально допустимі строки корисного використання згідно ПКУ
Перегляд строків корисного використання	Доцільність, обґрунтування та періодичність таких переглядів визначається підприємством самостійно у разі зміни очікуваних економічних вигод від використання об'єкта основних засобів	З урахуванням обмежень п.138.3.3 ПКУ
Об'єкт амортизації	Первісна або переоцінена вартість необоротних активів за вирахуванням їх ліквідаційної вартості	Не підлягають амортизації витрати на придбання (самостійне виготовлення) та ремонт, а також реконструкцію, модернізацію або інші поліпшення невиробничих основних засобів а також, вартість гудвілу
Методи нарахування амортизації	прямолінійний зменшення залишкової вартості прискореного зменшення залишкової вартості кумулятивний виробничий	прямолінійний зменшення залишкової вартості прискореного зменшення залишкової вартості кумулятивний

Кінець таблиці 2.1

1	2	3
Підходи до переоцінок	Підприємство може переоцінювати об'єкт основних засобів, якщо залишкова вартість цього об'єкта суттєво відрізняється від його справедливої вартості на дату балансу.	З урахуванням обмежень п.138.1 ПКУ
Встановлення порогу суттєвості	- Для визначення відхилення залишкової вартості основних засобів від їх справедливої вартості доцільно обрати кількісний критерій суттєвості у діапазоні до 10 відсотків справедливої вартості об'єкту основних засобів; - для визначення подібності активів доцільно обирати кількісний критерій у розмірі до 10 відсотків справедливої вартості об'єктів обміну	Не регламентовано
Підходи до віднесення витрат, пов'язаних з поліпшенням об'єкта основних засобів	Первісна вартість основних засобів збільшується на суму витрат, пов'язаних з поліпшенням об'єкта, що призводить до збільшення майбутніх економічних вигод, первісно очікуваних від використання таких об'єктів основних засобів	Не регламентовано
Періодичність та об'єкти проведення інвентаризації	Визначається підприємством самостійно окрім обов'язкових згідно законодавства	Згідно даних бухгалтерського обліку
Вартісні ознаки предметів, що входять до складу малоцінних необоротних матеріальних активів	Підприємство самостійно встановлює вартісні ознаки, відповідно до особливостей діяльності	Не регламентовано
Методи нарахування амортизації малоцінних необоротних матеріальних активів	50% вартості, що амортизується, у першому місяці використання, 50% у місяці списання з балансу; 100% у першому місяці використання	Не регламентовано

Проведені дослідження показали, що на практиці при аналізі та обґрунтуванні такого елемента облікової політики як строки корисного використання основних засобів, підприємства обирають наступні варіанти:

1. Обирається та затверджується в обліковій політиці підприємства мінімально допустимі строки корисного використання, встановлені нормами Податкового кодексу;

2. При формуванні облікової політики для цілей фінансового обліку обираються строки корисного використання основних засобів з врахуванням технічних характеристик, обсягу продукції чи інших матеріальних вигод, що очікується отримати з використанням таких активів, їх потужності, можливого фізичного і морального зносу, інтенсивності, інших умов експлуатації та інших чинників, які впливають на основні засоби на протязі їх функціонування.

3. В обліковій політиці для цілей оподаткування затверджуються строки в межах мінімально можливих, встановлених нормами податкового законодавства. При зміні умов використання та очікуваних економічних вигод строки експлуатації окремих об'єктів основних засобів, первісно визначені при формуванні облікової політики, можуть бути переглянуті [36].

Облік основних засобів підприємства та нематеріальних активів наразі регулюється такими нормативно-правовими документами (табл.2.2):

Таблиця 2.2 - Нормативно-правові документи, що регламентують облік основних засобів

Назва документа	Ким затверджено
Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 "Основні засоби"	Наказ Мінфіну від 27.04.2000 р. № 92
Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 14 "Оренда"	Наказ Мінфіну від 31.01.2000 р. № 20
Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 27 "Необоротні активи, утримувані для продажу та припинена діяльність"	Наказ Мінфіну від 07.11.2003 р. № 617
Зменшення корисності активів	Наказ Мінфіну від 24.12.2004 р. №817
Податковий кодекс України (пп. 14.1.138; пп. 138.3.2; пп. 138.3.3; п. 43 підрозділу 4 розділу XX)	ВР, Закон від 02.12.2010 р. № 2755
Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку основних засобів № 561	Наказ Мінфіну від 30.09.2003 р. № 561
Порядок складання типових форм з обліку та списання від основних засобів суб'єктами державного сектору № 818	наказ Мінфіну 13.09.2016 р. No 818
Про затвердження типових форм первинного обліку	Наказ Мінстату від 29.12.95 р. No 352
Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 16 "Основні засоби"	IASB (Лондон)
Міжнародний стандарт фінансової звітності 5"Непоточні активи, утримувані для продажу, та припинена діяльність"	IASB (Лондон)
Міжнародний стандарт фінансової звітності 16 "Оренда"	IASB (Лондон)

Бухгалтерський облік основних засобів на ПП «Довіра», має на меті своєчасний контроль за наявним станом основних засобів, правильне та своєчасне документальне висвітлення в обліку надходження об'єктів, їх переміщення із одного цеху до іншого, зі складу в склад, раціональне використання, вибуття (ліквідація чи реалізація, безкоштовна передача); своєчасне (щомісячне) відображення в обліку зносу (амортизація) основних засобів; відображення в обліку витрат на проведений ремонт основних засобів та виявлення непотрібних та морально застарілих необоротних активів.

На ПП «Довіра» застосовують для обліку наявності та руху основних засобів Типові форми бухгалтерського обліку.

Аналітичний облік необоротних активів ПП «Довіра» ведуть в індивідуальних інвентарних картках за відповідними первинними документами чи технічними паспортами, які існують для кожного класифікаційного типу основних засобів, наприклад: для будівель чи обладнання та інше. Обов'язково в картках наведена детальна інформація про особливості технічного стану об'єкта, зафіксовано індивідуальний інвентаризаційний номер, зазначено первісну вартість, висвітлено розраховану норму амортизації та інші потрібні реквізити [17].

Картки, зазвичай формуються в одному примірнику і віддаються на зберігання в картотеку бухгалтерії ПП «Довіра», але присутній варіант з використанням декількох примірників карток, перший залишається в архіві бухгалтерії підрозділу, а другий в наявності на місці експлуатації необоротного активу підприємства.

Документальне оформлення обліку основних засобів наразі можливе у 2-х варіантах:

1) використовувати нові форми Порядку № 818. При цьому незважаючи на назву він може використовуватися не тільки суб'єктами держсектору, але й звичайними комерційними підприємствами. У цьому можна переконатися у тексті самого документа (п. 6 Порядку № 818) [34];

2) використовувати старі форми з Наказу № 352 [38].

Краще все ж таки використовувати форми з Порядку Ме 818, так як вони більше відповідають існуючим зараз підходам до обліку вартості основних засобів, їх амортизації у порівнянні з Наказом № 352, який морально застарів. Підприємство може самостійно модернізувати дані документи. Головне, щоб дотримувалися вимоги щодо обов'язкових реквізитів ч. 2 ст. 9 Закону "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні" від 16 липня 1999 р. № 996 [37].

Порівняння відповідності деяких нових і старих первинних документів з обліку основних засобів, що є основними, наведено в таблиці 2.3:

Таблиця 2.3 - Порівняння відповідності деяких нових і старих первинних документів з обліку основних засобів

Наказ № 352 [38]	Порядок № 818 [34]
Акт приймання-передачі (внутрішнього переміщення) основних засобів (ф. № ОЗ-1)	Акт введення в експлуатацію основних засобів
	Акт приймання-передачі основних засобів
	Акт внутрішнього переміщення основних засобів
Акт приймання-здачі відремонтованих, реконструйованих та модернізованих об'єктів (ф. № ОЗ-2)	Акт передачі на ремонт, реконструкцію та модернізацію основних засобів
	Акт приймання відремонтованих, реконструйованих та модернізованих основних засобів
Акт списання основних засобів (ф. № ОЗ-3)	Акт списання основних засобів (часткової ліквідації)
	Акт списання групи основних засобів
Акт списання автотранспортних засобів (ф. № ОЗ-4)	Акт списання транспортних засобів
	Акт списання вилучених документів з бібліотечного фонду
Інвентарна картка обліку основних засобів (ф. № ОЗ-6)	Інвентарна картка обліку об'єкта основних засобів
	Інвентарна картка групового обліку основних засобів
	Інвентарна картка обліку тварин і багаторічних насаджень
-	Акт переоцінки основних засобів

Відповідно до статті 1 Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» первинний документ - це документ, який містить відомості про господарську операцію [37].

Таблиця 2.4 - Типові форми первинної облікової документації з обліку основних засобів

Типові форми	Назва типової форми	Застосування типової форми
№ ОЗ-1	Акт приймання-передачі (внутрішнього переміщення) основних засобів	для оформлення зарахування до складу основних засобів окремих об'єктів, для обліку введення їх в експлуатацію, за винятком тих випадків, коли введення об'єктів у дію, відповідно до чинного законодавства повинно оформлятися в особливому порядку: внутрішнє переміщення основних засобів із одного цеху (відділу, дільниці) в інший, передача основних засобів зі складу (із запасу) в експлуатацію, а також виключення зі складу ОЗ під час передачі ін. підприємству
№ ОЗ-2	Акт приймання-здачі відремонтованих, реконструйованих об'єктів	для оформлення приймання-здачі основних засобів із ремонту, реконструкції та модернізації
№ ОЗ-3	Акт списання основних засобів	для оформлення вибуття основних засобів (крім автотранспортних) у разі повного або часткового їх списання
№ ОЗ-4	Акт на списання автотранспортних засобів	для оформлення списання автомобіля вантажного чи легкового, причепа чи напівпричепа в разі їх ліквідації
№ ОЗ-5	Акт про установку, пуск та демонтаж будівельної машини	в будівельно-монтажних організаціях для оформлення передачі, установлення та пуску будівельних машин і їх демонтажу
№ ОЗ-6	Інвентарна картка обліку основних засобів	для обліку всіх видів основних засобів, а також для групового обліку однотипних об'єктів основних засобів, що надійшли для експлуатації протягом одного календарного місяця, та таких, що мають однакове виробничо-господарське призначення, технічну характеристику й вартість. У ній записують тільки основні якісні та кількісні показники основного об'єкта, а також його найважливіші прибудови, пристосування та приналежності, обмежуючись двома-трьома найважливішими для цього об'єкта якісними показниками, виключаючи дублювання даних, що є на підприємстві (організації), і технічну документації на цей об'єкт
№ ОЗ-7	Опис інвентарних карток по обліку основних засобів	для реєстрації інвентарних карток обліку основних засобів. Опис складається в одному примірнику бухгалтерією в цілях контролю за зберіганням інвентарних карток. Записи ведуться в розрізі класифікаційних груп (видів) основних засобів
№ ОЗ-8	Картка обліку руху основних засобів	для обліку руху основних засобів за класифікаційними групами під час ручної обробки облікової документації
№ ОЗ-9	Інвентарний список основних засобів	для пооб'єктного обліку основних засобів за місцем їхнього знаходження (експлуатації) у матеріально відповідальних осіб

Потрібно зауважити, що існуючі типові форми первинної облікової документації з обліку основних засобів мають суттєві недоліки, тобто типові форми первинної облікової документації з основних засобів є застарілими по змісту та з відповідних реквізитів, що суперечать спробам приблизити Національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку до Міжнародних стандартів бухгалтерського обліку.

Типові форми первинних документів з обліку та списання основних засобів та їх загальна характеристика застосування приведена у табл. 2.5.

Таблиця 2.5 - Типові форми первинних документів з обліку та списання основних засобів [41]

Назва форми 1	Коротка характеристика застосування форми 2
Акт введення в експлуатацію основних засобів	оформлення господарських операцій із зарахування об'єктів незавершених капітальних інвестицій до складу основних засобів, які придбані, створені (виготовлені), а також для введення в експлуатацію безоплатно отриманих ОЗ
Акт приймання-передачі основних засобів	оформлення господарських операцій з безоплатного отримання та передачі основних засобів, крім безоплатної передачі основних засобів, які є об'єктами права державної та комунальної власності
Акт внутрішнього переміщення основних засобів	оформлення господарських операцій з руху основних засобів в межах суб'єкта державного сектору
Акт передачі на ремонт, реконструкцію та модернізацію основних засобів	оформлення господарських операцій з передачі основних засобів на ремонт, реконструкцію чи модернізацію
Акт приймання відремонтованих, реконструйованих та модернізованих основних засобів	оформлення господарських операцій з приймання основних засобів після ремонту, реконструкції та модернізації
Акт списання основних засобів (часткової ліквідації)	оформлення господарських операцій з вибуття основних засобів (крім транспортних засобів та документів бібліотечного фонду) у разі повної ліквідації або вибуття частини об'єкта основних засобів при частковій ліквідації
Акт списання групи основних засобів	оформлення вибуття основних засобів, щодо яких ведеться груповий облік
Акт списання транспортних засобів	оформлення господарських операцій з вибуття транспортних засобів внаслідок їх зношення, знищення в результаті аварій, стихійного лиха тощо.
Інвентарна картка обліку об'єкта основних засобів	є регістром аналітичного обліку ОЗ і відкривається на об'єкт ОЗ бухгалтерською службою в одному примірнику та заповнюється на підставі акта введення в експлуатацію ОЗ, акта приймання-передачі ОЗ, технічної та іншої супровідної документації, а також інших первинних документів

Кінець таблиці 2.5

1	2
Інвентарна картка групового обліку основних засобів	є реєстром аналітичного обліку і застосовується для групового обліку однорідних об'єктів ОЗ, які мають одне і те саме призначення, однакову технічну характеристику і вартість
Інвентарна картка обліку тварин і багаторічних насаджень	є реєстром аналітичного обліку і застосовується для індивідуального обліку тварин і багаторічних насаджень
Розрахунок амортизації основних засобів (крім інших необоротних матеріальних активів)	визначення суми амортизації об'єктів основних засобів із зазначенням періоду, за який нараховується амортизація
Розрахунок амортизації інших необоротних матеріальних активів	для визначення суми амортизації об'єктів інших необоротних матеріальних активів із зазначенням періоду, за який нараховується амортизація

При передачі кожного об'єкта основних засобів в експлуатацію комісією, яка створена за наказом керівника підприємства і здійснює приймання об'єкта, складається Акт приймання-передачі (внутрішнього переміщення) основних засобів (Ф № ОЗ-1). В цьому документі вказується первісна вартість об'єкта, місце експлуатації, його відповідність технічним умовам.

Кожному об'єкту надається інвентарний номер, який наноситься на об'єкт і в подальшому проставляється у всіх документах, на підставі яких відбувається внутрішнє переміщення об'єкта, або його вибуття, а також в інвентарній картці (Ф № ОЗ-6) [4].

Інвентарна картка - реєстр аналітичного обліку основних засобів. У ній містяться такі дані: інвентарний номер, назва об'єкта, коротка технічна характеристика, місце експлуатації, дата введення в експлуатацію, рік випуску або будівництва, норма амортизації, дата вибуття з експлуатації, відомості про переоцінку, реконструкцію, модернізацію об'єкта та інші.

2.2. Фінансовий облік операцій з руху основних засобів

Методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про основні засоби визначені в П(С)БО 7 «Основні засоби». Для обліку основних засобів використовується рахунок бухгалтерського обліку 10 «Основні засоби» (рис. 2.1).

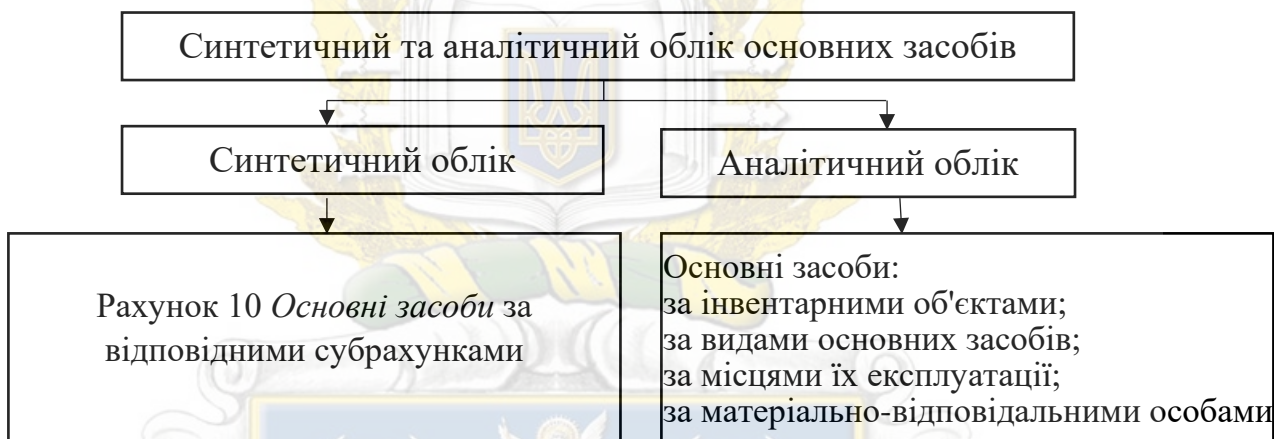

Рисунок 2.1 - Побудова синтетичного та аналітичного обліку основних

Синтетичний облік основних засобів на ПП «Довіра» бухгалтерія здійснює згідно з типовим Планом рахунків (робочий план рахунків відсутній на ПП «Довіра») на відповідному рахунку 10, що має назву «Основні засоби» та призначений для обліку наявності і руху як власних так і орендованих основних засобів (рис. 2.2).

Дебет	Рахунок 10 Основні засоби	Кредит
<p><i>за кредитом рахунків</i></p> <p>151 Введено в експлуатацію основні засоби, створені господарським або підрядним способом;</p> <p>152 Відображено поліпшення ОЗ;</p> <p>372 Придбано ОЗ через підзвітну особу</p>		<p><i>за дебетом рахунків</i></p> <p>131 Списано знос ОЗ;</p> <p>375 Відображено нестачу (пошкодження) ОЗ винуватцями;</p> <p>972 Списано залишкову вартість ОЗ;</p> <p>976 Списання залишкової вартості ОЗ при ліквідації, безоплатній передачі, нестачах або псуванні.</p>

Рисунок 2.2- Типові бухгалтерські записи по рахунку 10 Основні засоби.

Однак при надходженні ці активи не відразу зараховують до основних засобів, їх обліковують на рахунку 152 «Придбання (виготовлення) основних засобів», а на рахунок 10 вони потрапляють лише після введення в експлуатацію.

За діючою в Україні методикою облік витрат, що формують первісну вартість придбаних або створених об'єктів основних засобів, здійснюється на активному рахунку 15 «Капітальні інвестиції» [51].

Загальна схема відображення операцій з руху основних засобів в обліку наведена на рисунку 2.3.

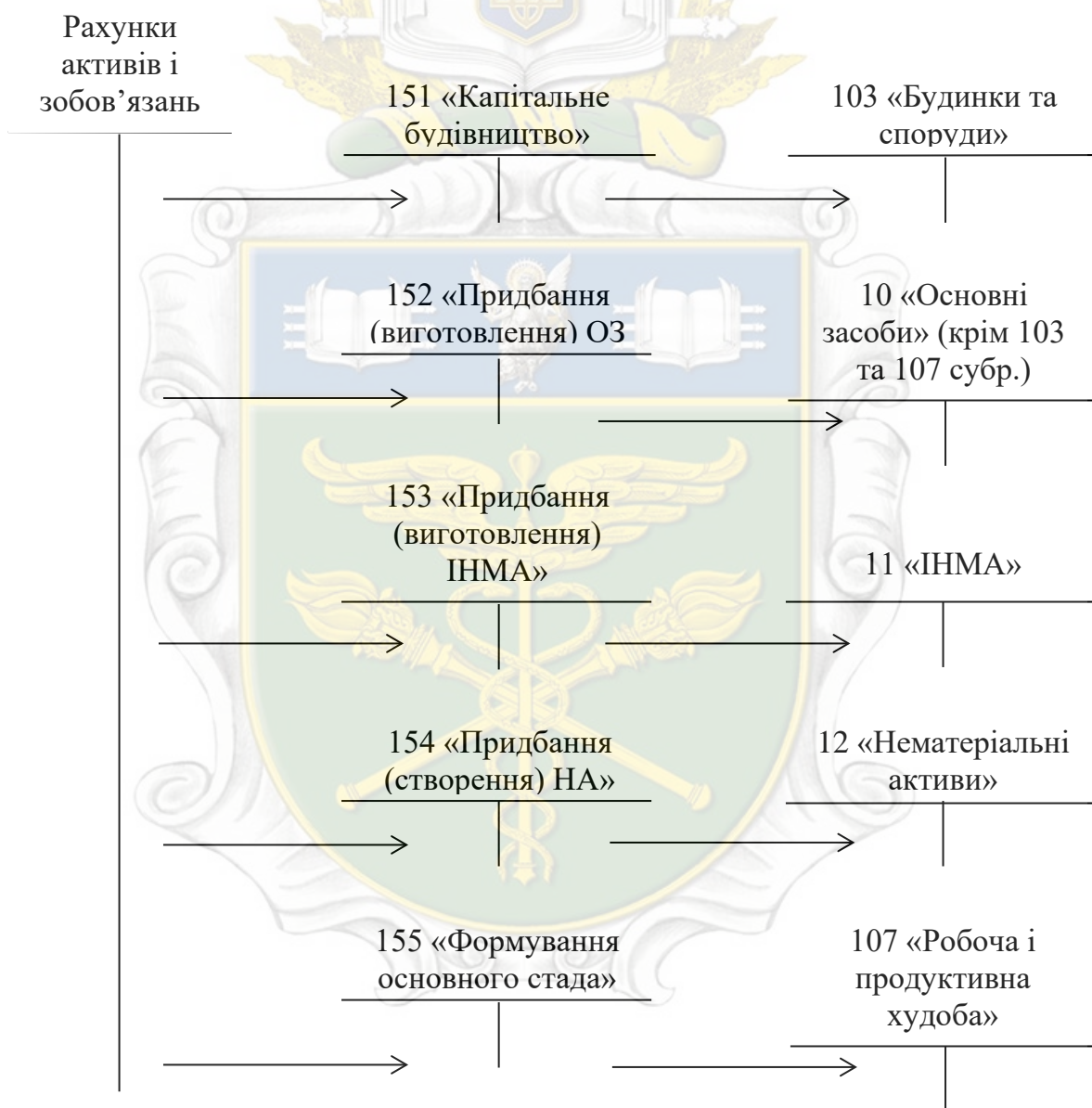

Рисунок 2.3 - Схема відображення операцій з руху основних засобів в обліку

Придбані (створені) основні засоби зараховуються на баланс підприємства/установи за первісною вартістю. Одиницею обліку основних засобів є об'єкт основних засобів. Об'єкт основних засобів - це:

- закінчений пристрій з усіма пристосуваннями і приладдям до нього; конструктивно відокремлений предмет, призначений для виконання певних самостійних функцій;

- відокремлений комплекс конструктивно з'єднаних предметів однакового або різного призначення, що мають для їх обслуговування загальні пристосування, приладдя, керування та єдиний фундамент, у наслідок чого кожен предмет може виконувати свої функції, а комплекс - певну роботу тільки в складі комплексу, а не самостійно;

- інший актив, що відповідає визначенню основних засобів, або частина такого активу, що контролюється підприємством / установою [32]

Первісна вартість об'єкта основних засобів складається з таких витрат:

- суми, що сплачують постачальникам активів та підрядникам за виконання будівельно-монтажних робіт (без непрямих податків);

- реєстраційні збори, державне мито та аналогічні платежі, що здійснюються в зв'язку з придбанням (отриманням) прав на об'єкт основних засобів;

- суми ввізного мита;

- суми непрямих податків у зв'язку з придбанням (створенням) основних засобів (якщо вони не відшкодовуються підприємству);

- витрати зі страхування ризиків доставки основних засобів;

- витрати на транспортування, установку, монтаж, налагодження основних засобів;

- інші витрати, безпосередньо пов'язані з доведенням основних засобів до стану, у якому вони придатні для використання із запланованою метою [32].

Первісна вартість безоплатно отриманих основних засобів дорівнює їх справедливій вартості на дату отримання. Справедлива вартість - сума, за якою можна продати актив або оплатити зобов'язання за звичайних умов на певну дату.

Первісною вартістю внесених до статутного капіталу ОЗ визнається погоджена засновниками (учасниками) підприємства їх справедлива вартість.

Первісна вартість ОЗ, виготовлених на підприємстві або переведених із товарів дорівнює її собівартості, яка визначається згідно з П(с) О 9 Запаси та П(с)БО 16 Витрати.

Первісна вартість об'єкта ОЗ, отриманого в обмін на подібний об'єкт, дорівнює залишковій вартості переданого об'єкта ОЗ. Якщо залишкова вартість переданого об'єкта перевищує його справедливу вартість, то первісною вартістю отриманого об'єкта ОЗ є справедлива вартість переданого об'єкта з включенням різниці до витрат звітного періоду.

Первісна вартість об'єкта ОЗ, придбаного в обмін на неподібний об'єкт, дорівнює справедливій вартості переданого об'єкта ОЗ, збільшеній (зменшеній) на суму грошових коштів чи їх еквівалентів, що була передана (отримана) під час обміну.

Первісна (переоцінена) вартість основних засобів може бути збільшена на суму витрат, пов'язаних з поліпшенням та ремонтом об'єкта, визначену у порядку, встановленому податковим законодавством.

Щодо обліку інших необоротних матеріальних активів, до яких відносять будь які спеціальні інструменти чи прилади, організаційну техніку чи офісні принадлежности, то він формується з використанням субрахунку 112, який називається «Малоцінні та необоротні матеріальні активи». Згідно з положеннями облікової політики ПП «Довіра» до малоцінних та необоротних матеріальних активів належать предмети термін використання яких складає більше одного року та вартість їх не перевищує 20000 грн.

Надходження основних засобів здійснюється в результаті:

- придбання за плату;
- будівництва (підрядним і господарським способами);
- внесення засновниками до статутного капіталу;
- безоплатного одержання;
- отримання в обмін на подібні та неподібні об'єкти [11].

Відобразимо детально яким чином на вищезазначених рахунках відображаються головні операції, пов'язані з рухом основних засобів на ПП «Довіра». У разі безоплатного отримання основного засобу сума додаткового капіталу збільшиться на суму, яка дорівнює справедливій вартості безоплатно отриманого необоротного активу за мінусом інших обов'язкових видатків та платежів (табл. 2.6).

Таблиця 2.6 – Відображення в обліку безоплатно отриманих основних засобів на ПП «Довіра»

Зміст операції	Дебет	Кредит
Відображена вартість безоплатно отриманих об'єктів основних засобів	151	424
Введено до складу основних засобів безоплатно одержаний об'єкт	10	151

У разі придбання необоротних активів за грошові кошти бухгалтерські проведення відображені в табл. 2.7

Таблиця 2.7 - Відображення в обліку придбання основних засобів за грошові кошти (в тому числі здійснення передоплати) на підприємстві

Зміст операції	Дебет	Кредит	Сума
1 спосіб - Післяоплата			
Відображено вартість основних засобів на підрозділі	151	631	
Відображено суму ПДВ	641	631	
Відображено суму витрат, пов'язаних з купівлею об'єктів	151	685	
Відображено суму ПДВ	641	685	
Зарахування активу до складу основних засобів	10	151	3854523,00 (Додаток П)
2 спосіб - Передоплата			
Перераховано передоплату постачальнику	371	311	
- включено до складу податкового кредиту ПДВ	641	644	
Одержання необоротного активу	151	631	
Відображено розрахунки за податковим кредитом з ПДВ	644	631	
Відображено залік суми передоплати	631	371	
Зарахування активу до складу основних засобів	10	15	

Методика відображення в бухгалтерському обліку вибуття об'єктів основних засобів ґрунтується на нормах П(С)БО 7. Так, об'єкт основних засобів вилучається з активів (списується з балансу) в разі його вибуття шляхом:

- продажу;
- ліквідації через невідповідність визнання активом;
- безоплатної передачі іншим підприємствам (організаціям),
- списання у випадку виявлення нестачі.

Розглянемо більш детально порядок відображення в облік продажу основних засобів. Законодавством передбачено, що коли об'єкт основних засобів вибуває у результаті продажу, його вилучають зі складу активів підприємства. До шляхів вибуття основних засобів на ПП «Довіра» відносять звичайну ліквідацію основного засобу.

Таблиця 2.8 - Відображення в обліку ліквідації основних засобів на ПП «Довіра»

Зміст операції	Дебет	Кредит	Сума
Списано знос ліквідаційного об'єкта	131	10	16493,5 (Додаток П)
Списано залишкова вартість об'єкта	976	10	28596,65 (Додаток П)
Відображено витрати з ліквідації активу:	976	66	
- нарахована зарплата працівникам	976	65	
- нарахування до фондів соціального страхування			
Відображено доходи від ліквідації об'єкта	20	746	

Обов'язково реєстри аналітичного обліку основних засобів, що вибули з ПП «Довіра», прикладаються до документів, якими оформлюються факти вибуття необоротних активів. На ПП «Довіра» можлива також реалізація необоротних об'єктів, у такому випадку відбувається списання суми нарахованого зносу, залишкової вартості, а також відображається собівартість та витрати, пов'язані з реалізацією і тільки потім розраховується фінансовий результат від операції (табл. 2.9.)

Таблиця 2.9 - Відображення в обліку реалізації основних засобів

Зміст операції	Дебет	Кредит
Списано нарахований знос активу	131	10
Списано залишкова вартість об'єкта	286	10
Списано собівартість активу	943	286
Відображено витрати з реалізації об'єкта	943	23,66,65
Нараховано заборгованість покупцям	377	712
Відображено податкове зобов'язання	712	641
Отримано кошти від покупців	311	377

Отже, в цілому для отримання конкретних даних, необхідних для оцінки та ефективного використання основних засобів на ПП «Довіра» за їх окремими видами і процесами здійснюють аналітичний пооб'єктний облік, а ведення синтетичного обліку забезпечує узагальнену інформацію.

В умовах дії воєнного стану дуже актуальним стає питання якості проведення інвентаризації основних засобів. Враховуючи обставини воєнного стану у разі встановлення фактів викрадення (розкрадання), нестачі, знищення (псування) майна на день встановлення таких фактів інвентаризацію необхідно проводити в обсязі, визначеному керівником підприємства. Це необхідно виконати за умови, що є можливість безпечного та безперешкодного доступу до таких основних засобів. Суцільна інвентаризація проводиться станом на 1-ше число місяця, що настає за місяцем, в якому зникли перешкоди доступу до активів. Але можна й раніше (саме за рішенням керівника) — на день встановлення фактів пошкодження (знищення), крадіжки.

РОЗДІЛ 3

РОЗРОБКА СИСТЕМИ КОНТРОЛЮ ЕФЕКТИВНОГО ВИКОРИСТАННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ

3.1. Методика контролю операцій з руху основних засобів

«Одним з найважливіших чинників поліпшення результативності господарської діяльності є забезпеченість суб'єктів господарювання основними засобами в необхідній кількості, асортименті та більш повне і ефективне їх використання» [44].

Будь-яка організація повинна постійно здійснювати контроль за наявністю, рухом, збереженням і ефективністю використання основних засобів.

Вся ця інформація в сукупності дозволить організації виявити шляхи і невикористані резерви підвищення ефективності основних засобів, а в наслідку своєчасно виявити відхилення, які в подальшому можуть серйозно вплинути на діяльність організації.

Основна мета контролю руху основних засобів на підприємстві виявити господарські та фінансові порушення, факти крадіжок, встановити причини й умови, що їм сприяли, причетних та винних осіб, вжити заходів із відшкодування щодо правопорушень, і навіть притягнути до відповідальності (адміністративної ч кримінальної) осіб, котрі дозволили правопорушення. Збереження основних засобів, забезпечення їх нормального стану та раціональне використання основним завданням колективу підприємства [35].

Завданнями контролю основних засобів є:

- встановлення правильності визначення та оцінки основних засобів
- встановлення правильності інвентарного обліку
- встановлення правильності обліку надходження об'єктів
- дотримання вимог порядку нарахування амортизації • достовірності обліку вибуття об'єктів
- достовірності обліку витрат на ремонт основних засобів
- встановлення правильності відображення оренди основних засобів.

Джерелами контролю за рухом основних засобів є:

- первинні документи (акт приймання-здавання відремонтованих, реконструйованих та модернізованих об'єктів ф. № ОЗ-2, акт на списання основних засобів ф. № ОЗ -3, акт на списання автотранспортних засобів ф. № ОЗ-4, акт про установку, пуск та демонтаж будівельної машини ф. № ОЗ-5, інвентарна картка обліку основних засобів ф. № ОЗ-6, опис інвентарних карток обліку основних засобів ф. № ОЗ-7, картка обліку руху основних засобів ф. № ОЗ-8, інвентарний список основних засобів ф. № ОЗ-9, розрахунок амортизації основних засобів для промислових підприємств ф. № ОЗ-14, розрахунок амортизації основних засобів для будівельних організацій ф. № ОЗ-15, розрахунок амортизації автотранспорту ф. № ОЗ-16, інвентаризаційні описи, порівнювальні відомості);

- реєстри синтетичного і аналітичного бухгалтерського фінансового обліку;
- дані квартальної та річної звітності;
- податкова, статистична й оперативна звітність.

Послідовність проведення контрольних процедур:

1. обстеження місць зберігання основних засобів та їх стану на складах, фермах, у бригадах, гаражах, ангарах і т. ін.
2. проведення контрольних інвентаризацій
3. аналіз використання матеріальних ресурсів та їх структури
4. документальна перевірка руху основних засобів - оприбуткування і використання, а також списання за цільовим призначенням, внутрішнього переміщення
5. аналіз й оцінка стану обліку і внутрішньогосподарського контролю, вивчення матеріалів інвентаризації та організації роботи по відшкодуванню матеріальних збитків, розробка заходів щодо збереження майна та інших матеріальних ресурсів, ефективного їх використання.

Надзвичайно важливе значення при організації контрольних процедур засобів має оцінка стану бухгалтерського обліку та оперативного контролю за їхнім збереженням, який здійснює бухгалтерія підприємства.

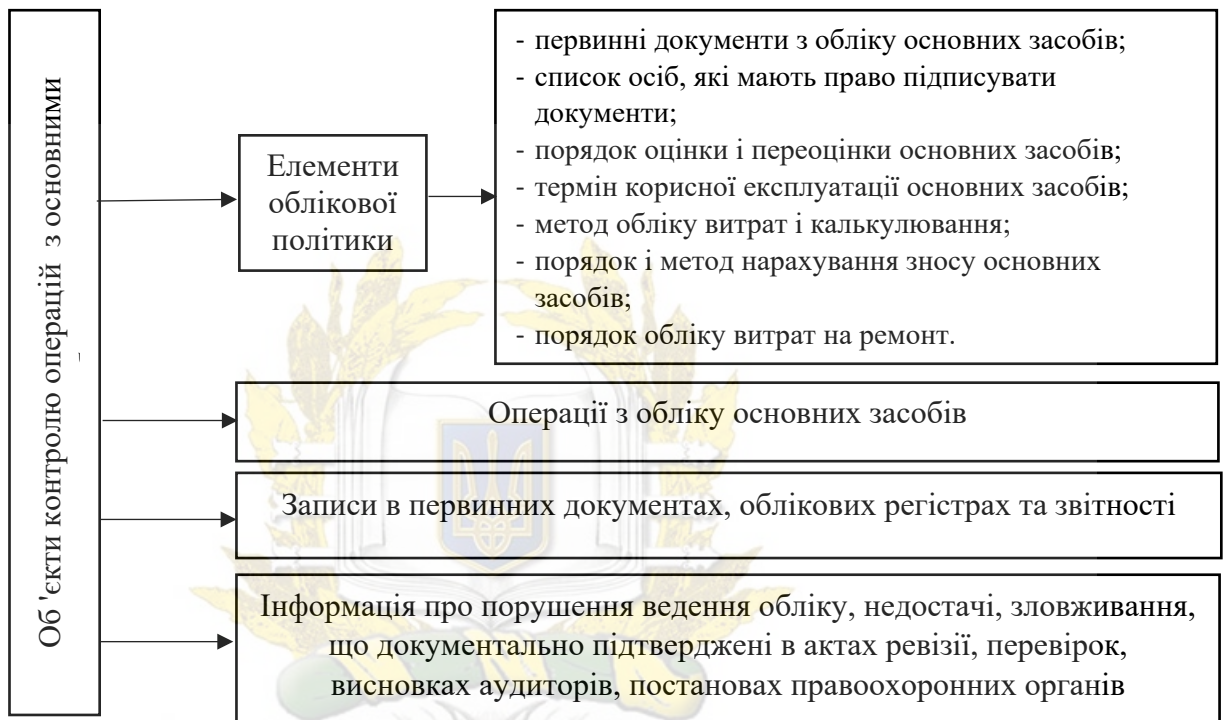

Рисунок 3.1 - Об'єкти контролю операцій із основними засобами

При здійсненні контрольних процедур щодо основних засобів необхідно використовувати прийоми: документальний і фактичний. Прийоми документального контролю застосовують до бухгалтерських документів, записів в облікових регістрах, даних звітів і балансів, статистичних та оперативних матеріалів. При цьому об'єктом документального контролю є інформація, що характеризує здійснені господарські операції.

При здійсненні контролю широко застосовуються методи нормативної перевірки на відповідність операцій з вибуття основних засобів вимогам чинного законодавства та їхня узгодженість щодо правил оцінки майна, умов реалізації, документального оформлення процесу продажу чи купівлі [48].

Однак правильність здійснення багатьох господарських операцій не завжди можна перевірити прийомами документального контролю.

Часто виникає необхідність обстеження основних засобів на місцях для перевірки готовності об'єктів, що вийшли з ремонту, встановлення ступеня зношеності, організації виробництва і праці. З цією метою разом з прийомами

документального контролю в ході перевірки застосовують прийоми фактичного контролю [51].

В даний час в організаціях відсутні організаційно-методичне забезпечення контролю за основними засобами. Для більш ефективної організації роботи контрольного апарату необхідно використовувати розроблені контрольні аналітичні таблиці.

В організаціях здійснюється постійний внутрішній контроль за наявністю і рухом основних засобів. Але при здійсненні контролю дуже багато недоліків, які вирішуються на внутрішньому рівні і ніяк не регулюються нормативними документами. Тому важливо визначити основні шляхи щодо вдосконалення контролю за наявністю і використанням основних коштів.

При контролі за наявністю основних засобів, тобто в процесі інвентаризації, доцільно окремо проводити перевірку відповідності даних аналітичного та синтетичного обліку та фактичної наявності цінностей за результатами інвентаризації.

Алгоритм процесу контролю основних засобів - контроль фактичної наявності основних засобів, умов зберігання та їх технічного стану; контроль повноти і законності оприбуткування основних засобів; контроль операцій переміщення і вибуття основних засобів, а також контроль законності операцій продажу об'єктів та операцій ліквідації основних засобів; контроль правильності нарахування амортизації та операції з ремонту основних засобів та поліпшення їх стану; перевірка стану бухгалтерського обліку основних засобів [7].

Для ретельної та ефективної перевірки основних засобів на підприємствах контролер повинен виконувати свою роботу послідовно. Отож, послідовність проведення контролю основних засобів:

- обстеження місць зберігання основних засобів та їх стану на складах, фермах, у бригадах, гаражах, ангарах та ін.;
- проведення контрольних інвентаризацій;
- аналіз використання матеріальних ресурсів та їх структури;

- документальна перевірка руху основних засобів - оприбуткування і використання, а також списання за цільовим призначенням, внутрішнього переміщення:

- аналіз й оцінка стану обліку і внутрішньогосподарського контролю, вивчення матеріалів інвентаризації та організації роботи по відшкодуванню матеріальних збитків, розробка заходів щодо збереження майна та інших матеріальних ресурсів, ефективного їх використання [25].

Основними документальними джерелами перевірки основних засобів є: дані синтетичного і аналітичного обліку по рахунках 10, 11, 12, 13, 15, які формуються у журналах-ордерах. Відомості аналітичного обліку, інвентарні картки, картки обліку руху основних засобів, інвентарні списки основних засобів; книги чи картки складського обліку, первинна документація по оприбуткуванню основних засобів та інших необоротних активів (акти приймання-передачі основних засобів, товарно-транспортні накладні, рахунки-фактури, акти на вибуття основних засобів та ін.), розрахунки нарахування амортизації основних засобів і нематеріальних активів; технічні паспорти, інвентаризаційні описи, акти інвентаризації, порівняльні відомості; статистична звітність; П(С)БО 7 «Основні засоби», П(С)БО 8 «Нематеріальні активи», Інструкція про списання будівель, споруд, машин, обладнання, транспортних засобів та іншого майна.

Стосовно, перевірки операцій, що пов'язані із надходженням, переміщенням, то основні засоби надходять у підприємство в порядку капітальних інвестицій у нове будівництво, реконструкцію і модернізацію діючих об'єктів, придбання техніки і обладнання у постачальників, одержання в оренду окремих видів майна на договірних умовах. Контроль спрямовують на виконання договірних зобов'язань щодо повноти постачання, обсягів робіт, строків їх виконання, якості, ціни та вартості об'єктів. У процесі ревізії з'ясовують, чи були створені комісії по прийманню об'єктів, чи плановим було будівництво, чи прийняті в експлуатацію одночасно з об'єктами усі необхідні комунікації та обладнання, чи усунуті зазначені в акті недоліки [5].

Важливим завданням контролю є перевірка правильності визначення вартості об'єктів основних засобів, дотримання вимог з П(С)БО 7 «Основні засоби». Традиційним і найбільш методично розробленим способом оцінки в національній обліковій практиці є відображення основних засобів за первісною вартістю, яка складається з фактичних витрат на їх виробництво і придбання.

Навіть за умов незмінних цін, потенціал основних засобів не залишається незмінним, оскільки скорочується строк їх служби, вони стають морально застарілими. Основні засоби, які придбані в різний час і мають однакові характеристики, матимуть різну вартість. А проведення постійних переоцінок збільшує витрати підприємства, що в кінцевому результаті впливає на його фінансовий результат.

Контролер обов'язково повинен звернути увагу на те, що відповідно до Методичних рекомендацій П(С)БО 30 «Біологічні активи» та «Інструкції про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських підприємств і організацій» Мінфін України від 30.11.1999 № 291 облік тварин та багаторічних насаджень, які є одним із складових частин основних засобів на підприємствах, введеться на відповідних рахунках, тобто: при перевірці основних засобів ревизор повинен звернути особливу увагу на те - чи вірно підприємство обліковує такі основні засоби як тварини та багаторічні насадження. При тому слід перевірити доцільність їх впровадження на даному підприємстві [48].

Також, з метою поліпшення бухгалтерського обліку основних засобів, доцільно ввести в План рахунків окремий рахунок для відображення витрат на ремонт основних засобів зі субрахунками поточного і капітального ремонтів.

Цей рахунок повинен бути активним і калькуляційним, де за дебетом слід відображати всі витрати на ремонт основних засобів. З кредиту цього рахунку слід списувати витрати закінчених ремонтів на витрати звітного періоду. Залишком на рахунку будуть суми по незавершеним поточним і капітальним ремонтам.

Для поліпшення контролю за основними засобами в місцях зберігання і експлуатації необхідно проводити періодичну паспортизацію стану збереження основних засобів. Суть цього заходу полягає в складанні та заповненні спеціального паспорта, в якому наведені правила зберігання та відомості про фактичний стан обладнання. Тобто за допомогою цих паспортів, так би мовити, атестують об'єкти основних засобів на предмет їх відповідності основним правилам і вимогам збереження.

До основних порушень операцій з надходження та вибуття основних засобів належать:

- 1) заниження оцінки основних засобів під час реалізації майна державних підприємств, виходячи з діючих ринкових цін;
- 2) завищення оцінки основних засобів, придбаних по імпорту від приватних фірм і підприємств у власність державного підприємства;
- 3) заниження обсягів та оцінки матеріальних цінностей від ліквідації об'єктів основних засобів;
- 4) необгрунтованість списання, заниження вартості автотранспорту (особливо легкового);
- 5) неправильне визначення ПДВ, акцизного збору при реалізації об'єктів;
- 6) використання не за виробничим призначенням офісних меблів, оргтехніки, засобів зв'язку;
- 7) заниження тарифів орендної плати та обсягів приміщень, що здаються в оренду іншим підприємствам.

Основні напрями контрольних процедур операцій з надходжень та вибуття основних засобів:

- 1) перевірка обгрунтованості придбання окремих об'єктів основних засобів (виходячи з виробничої необхідності, спеціалізації підприємства, ефективності подальшого використання);
- 2) перевірка повноти та своєчасності оприбуткування, урахуваючи особливості документального оформлення операцій, пов'язаних із джерелами

надходжень (нове будівництво, придбання устаткування, безкоштовне надходження);

3) контроль правильності оцінки основних засобів у разі:

а) введення в експлуатацію в результаті капітального будівництва;

б) оренди через викуп державного майна;

в) приватизації державного майна;

г) безкоштовного одержання;

д) переоцінювання основних засобів;

4) перевірка правомірності операцій з вибуття основних засобів:

а) під час ліквідації об'єктів основних засобів через непридатність для подальшого використання, знос;

б) при реалізації іншим організаціям (обґрунтованість ціни реалізації, правильність розрахунку ПДВ, акцизного збору, якщо оподатковується цей товар);

в) незавершеного будівництва державних підприємств (обґрунтованість оцінки, виходячи з аналізу діючих цін, наявність дозволу органів держмайна);

5) контроль операцій в умовах оперативної оренди основних засобів (надання в оренду приміщень та устаткування іншим підприємствам, фізичним особам: рівень тарифів плати за оренду, оформлення угод на оренду, достовірність обсягів оренди, стан розрахунків);

б) контроль відображення господарських операцій в обліку методом перевірки кореспонденції бухгалтерських рахунків, виходячи зі змісту господарської операції, відображеної в первинному документі.

Джерелами інформації та об'єктами контролю є відомості нарахування амортизації, картки аналітичного обліку складу об'єктів основних засобів по чотирьох груп, з яких у законі базовими для нарахування амортизації визначено чотири групи, журнали № 4-5 за кредитом рахунків 13 «Знос необоротних активів», 83 «Амортизація основних засобів».

Послідовність і основні напрями контролю:

1. Перевірка правомірності та правильності формування груп основних засобів як бази для нарахування амортизації на перше число першого ревізованого періоду (кварталу року).

2. Перевірка обґрунтованості та повноти включення або виключення об'єктів основних засобів у відповідних групах для формування бази даних (за їхньою первинною і залишковою вартістю для розрахунку обсягів амортизації за звітний квартал, виходячи з надходжень та вибуття об'єктів основних засобів за попередній перед звітним кварталом року).

3. Контроль дотримання встановлених норм амортизації для груп основних засобів і правильності визначення обсягу нарахування амортизаційних відрахувань у звітних кварталах.

4. Здійснюючи контроль, слід керуватися П(С)БО 7 «Основні засоби», яким визначено право підприємств у бухгалтерському обліку обирати відповідно до своєї облікової політики методи нарахування амортизації основних засобів. До таких методів належать: прямолінійний, зменшення залишкової вартості основних засобів, прискореного зменшення залишкової вартості основних засобів, кумулятивний, виробничий.

У процесі контролю операцій з нарахування амортизації застосовуються методи нормативно-правової перевірки на відповідність чинному податковому законодавству щодо включення до складу групи основних засобів, установлених норм нарахування амортизації за групами.

Регулярні контрольні процедури підтверджують, що аналітичний і синтетичний облік основних засобів найчастіше відповідає вимогам законодавчо-нормативних актів, але необхідно посилити контроль за нарахуванням амортизаційних відрахувань і оформленням операцій з амортизації основних засобів. З цією метою можна запропонувати макет тесту внутрішнього контролю амортизації основних засобів (табл. 3.1).

Таблиця 3.1 – Макет тесту внутрішнього контролю амортизації основних засобів

№	Зміст питання	Варіант відповіді			Примітки
		Так	Ні	Інформація відсутня	
1	Вид діяльності підприємства: - виробниче; - фінансове; - комерційне; - консультативне				
2	Чи є на підприємстві відділ внутрішнього контролю?				
3	Чи проводилась аудиторська перевірка у цьому році?				
4	Чи були виявлені аудиторами порушення?				
5	Чи правильно і своєчасно відображається інформація про первісну вартість об'єкта основних засобів,				
6	Чи правильно формуються амортизаційні групи?				
7	Метод нарахування амортизації, що застосовується на підприємстві: - прямолінійний; - прискореної амортизації; - кумулятивний; - зменшення залишкової вартості; - виробничий				
8	Чи правильно застосовуються методи нарахування амортизації,				
9	Чи правильно відображається сума нарахованої амортизації на рахунках бухгалтерського обліку?				
10	Чи правильно застосовуються форми первинної облікової документації для відображення: ремонтних робіт; - модернізації, реконструкції				
11	Чи своєчасно проводиться інвентаризація?				
12	Чи проводиться на підприємстві переоцінка				

3.2. Процедури та прийоми контролю руху основних засобів

Основна відповідальність за організацію та забезпечення контролю за зберіганням і збереженням матеріальних ресурсів покладається на внутрішньогосподарський контроль, який здійснюють керівники підприємств, спеціалісти керівники виробничих підрозділів, обліково-економічна служба, матеріально відповідальні особи. Важливим організаційним питанням є закріплення основних засобів за матеріально відповідальними особами.

Трактори, трактори комбайни, автомобілі, іншу сільськогосподарську техніку закріплюють за механізаторами та водіями по акту. Важливо, щоб у ньому був зазначений технічний стан і комплектність кожного інвентарного об'єкта. Оперативний контроль спеціалісти й керівники здійснюють шляхом візуальних спостережень, періодичних обстежень зберігання техніки, обладнання сільськогосподарської продукції, проведення інвентаризацій.

Керівники і спеціалісти також постійно стежать за технічним станом будівель, споруд, техніки, організують їх ремонт, вживають заходів щодо найбільш повного використання виробничих потужностей та експлуатаційних можливостей, дотримання правил експлуатації машин, обладнання та їх зберігання.

Перед збиранням урожаю оглядають складські приміщення, токи, овочесховища, з'ясовують їх відповідність вимогам зберігання врожаю. Перед початком заготівлі худоби перевіряють стан тваринницьких приміщень, кормосховищ. У результаті таких обстежень розробляють заходи щодо реконструкції і ремонту складів, тваринницьких приміщень та ін.

Перед інвентаризацією основних засобів проводять підготовчу роботу, а саме: перевіряють наявність і стан інвентарних карток або книг, технічних паспортів, іншої технічної документації, наявність документів на основні засоби, здані або прийняті підприємством в оренду, на зберігання чи тимчасове користування.

Від осіб, відповідальних за збереження довірених їм цінностей, беруть розписки про те, що всі документи по надходженню і видачі останніх здані у бухгалтерію господарства і не оприбуткованих або не списаних на видаток цінностей у них немає.

Після цього перевіряють фактичну наявність основних засобів по кожному місцезнаходженню і матеріально відповідальній особі при обов'язковій її участі.

Результати перевірки фактичної наявності основних засобів оформляють проміжними актами.

Для оформлення результатів інвентаризації ревізійні комісії можуть використовувати інвентаризаційні описи та порівняльні відомості затверджених форм.

Інвентаризацію основних засобів проводять за видами майна відповідно до кваліфікаційних груп, за галузями, місцями зберігання та особами, відповідальними за збереження цінностей. Машини, обладнання і силові установки в інвентаризаційні описи записують індивідуально із зазначенням інвентарного номера, заводу, року випуску, призначення, конструкції, потужності та балансової вартості. При виявленні об'єктів, які не відображені в обліку, а також об'єктів, по яких в обліку відсутні дані, що їх характеризують, комісія включає по них додаткові дані і технічні показники в інвентаризаційні описи. Оцінка необлічених об'єктів здійснюється за діючими цінами чи кошторисною вартістю, а знос установлюють за технічним станом об'єкта. Виявлені необлічені об'єкти основних засобів, їх оцінку і визначення зносу оформлюють окремим актом. Якщо при інвентаризації виявляють, що проведені капітальні роботи (надбудова поверхів, добудова нових приміщень) не відображені в обліку, комісія по документах визначає суму збільшення первісної вартості об'єкта і відображує в описах (актах) зміни. Одночасно з'ясовують причини, через які вони в обліку не враховані, як і ким використовується додаткова площа.

Під час інвентаризації виявляють не придатні для експлуатації машини, обладнання. Їх потрібно записати в окремі описи і з'ясувати, чи не приховують

несписанням об'єктів з балансу дострокове вибуття з ладу основних засобів внаслідок порушення правил експлуатації, розкомплектування не належного технічного догляду і т.д.

Важливим завданням контролю є перевірка правильності визначення первісної вартості об'єктів основних засобів, дотримання вимог з П(С)БО 7 «Основні засоби». Слід пам'ятати порядок оцінки основних засобів при їх надходженні [32].

При перевірці первісної вартості основних засобів потрібно перевірити: достовірність, юридичну законність документів, які підтверджують факт надходження основних засобів; дотримання вимог визнання об'єкта основних засобів активом; наявність і достовірність інформації документів, які підтверджують витрати, які включаються для визначення первісної вартості основних засобів; арифметичну правильність визначення первісної вартості. Пропонуємо зразок робочого документа для перевірки первісної вартості (таблиця С.1 додатка С).

Таким чином, мета перевірки первісної вартості -- отримати впевненість про правильність і достовірність визначення первісної вартості основних засобів. Робочі документи для перевірки правильності визначення первісної вартості від інших шляхів надходження аналогічні за структурою.

На підставі «Акта (накладної) приймання-передачі (внутрішнього переміщення) основних засобів» (форма № ОЗ-1) на кожний об'єкт заповнюють в одному примірнику інвентарну картку (форма № ОЗ-6), яка ведеться безпосередньо в бухгалтерії. В разі групового обліку картку заповнюють позиційними записами окремих об'єктів основних засобів.

На підставі інвентарних карток заповнюють окремі регістри бухгалтерського обліку, дані яких сумарно звіряють з регістрами синтетичного бухгалтерського обліку. Зокрема, для обліку руху основних засобів по класифікаційних групах під час ручного оброблення облікової документації застосовується «Картка обліку руху основних засобів» (форма № ОЗ-8), вона ж

заповнюється на основі даних інвентарних карток відповідних груп (видів) основних засобів та звіряється з даними синтетичного обліку основних засобів.

На основі підсумкових даних цих карток заповнюються звітні форми з руху основних засобів, а типова форма № ОЗ-8 заповнюється на підставі таких форм, як ОЗ-6 «Інвентарна картка обліку основних засобів»; ОЗ-14 «Розрахунок амортизації основних засобів (для промислових підприємств)»; ОЗ-16 «Розрахунок амортизації по автотранспорту». Наприклад, такі типові форми, як № ОЗ-3 «Акт на списання основних засобів» та № ОЗ-4 «Акт на списання автотранспортних засобів», використовуються під час складання акта про списання об'єктів основних засобів внаслідок їх старіння чи зносу. Такий документ оформляється у двох примірниках, затверджується керівником підприємства та передається до бухгалтерії, де на його підставі здійснюють запис до форми ОЗ-9 та вилучають картку форми ОЗ-6, що в подальшому відображається у відомості форми ОЗ-7.

Під час перевірки операцій, пов'язаних з вибуттям основних засобів, встановлюються причини їх вибуття (продаж, списання у разі недостачі, у зв'язку з моральним і фізичним зносом), перевіряються правильність списання первісної вартості об'єктів, суми накопиченої амортизації, порядок формування та відображення в обліку фінансових результатів від вибуття основних засобів.

Вся інформація, що відображається у зазначених первинних документах, має бути правдивою, об'єктивною, достовірною, своєчасною в контексті забезпечення дієвих економіко-правових відносин підприємства з іншими суб'єктами господарювання.

Проте задля впевненості про забезпечення достовірності заповнення відомостей розрахунків щодо сум амортизації з відповідним відображенням записів у Головній книзі та на рахунках бухгалтерського обліку перевірку обліку нарахування амортизації слід виконувати більш деталізовано.

Особливу увагу аудиторі необхідно зосередити на відображенні даних щодо тих основних засобів, до яких застосовуються спеціальні умови нарахування амортизації. Результатом перевірки має стати робочий документ

аудитора «Перевірка правильності нарахування амортизації основних засобів на підприємстві».

Від правильності віднесення основних засобів до відповідних класифікаційних груп залежить визначення строку використання об'єкта та основних засобів, метод амортизації, тому в таблиці С.2 додатка С пропонуємо відповідний робочий документ аудитора.

Отже, використання запропонованого робочого документа дозволить вибіркоvim або суцільним методом отримати впевненість у правильності класифікації об'єктів основних засобів за групами відповідно до ПКУ та Наказу про облікову політику.

Строк корисної експлуатації основних засобів використовується в розрахунку амортизації, тому впливає на витрати звітного періоду та фінансовий результат діяльності. (таблиця С.3 додатка С). Отже, перевірка правильності визначення строку корисної експлуатації основних засобів є доцільним та важливим етапом в аудиті основних засобів.

Використання запропонованого документа дозволить отримати достатню впевненість про правильність визначення строку корисної експлуатації відповідно до вимог ПКУ та Наказу про облікову політику. Показник ліквідаційної вартості використовується при нарахуванні амортизації методами: прямолінійний, виробничий, зменшення залишкової вартості, кумулятивний.

Ліквідаційну вартість встановлює комісія при надходженні основних засобів, яка фіксується в Наказі про введення в експлуатацію основних засобів та в Акті приймання-передачі основних засобів. На практиці, коли ліквідаційна вартість складає несуттєву суму, або коли її неможливо визначити, її приймають на нульовому рівні.

В таблиці С.4 додатка С наведено робочий документ аудитора з перевірки правильності визначення ліквідаційної вартості та її відображення в Акті приймання-передачі основних засобів

Таким чином, така аудиторська процедура дозволить отримати достатні докази, що ліквідаційна вартість об'єктів основних засобів встановлена або не

встановлена та чи правильно відображена в Акті приймання-передачі основних засобів.

Важливою аудиторською процедурою є перевірка нарахування амортизації основних засобів. Для правильності визначення нарахованої амортизації за звітний період, аудитору необхідно отримати аудиторські докази про достовірність інформації від якої залежить правильність розрахунків.

Нами систематизовано у визначеній послідовності аудиторські процедури щодо перевірки правильності нарахування амортизації за звітний період. Перевірка достовірності та правильності інформації передбачає виконання певних контрольних процедур.

Результати виконаних аудиторських процедур пропонуємо оформлювати відповідними робочими документами (таблиця С.5 додатка С).

Результати перевірки правильності визначення суми нарахованої амортизації пропонуємо оформлювати за допомогою такого робочого документа (таблиця С.6 додатка С).

Дотримання даної процедури дозволить отримати впевненість про відсутність арифметичних помилок при визначенні місячної суми амортизації за об'єктами основних засобів відповідно до обраного методу нарахування амортизації.

Результати перевірки правильності визначення суми дооцінки (уцінки) накопиченого зносу пропонуємо оформлювати за допомогою робочого документа (таблиця С.7 додатка С).

Таким чином, виконання такої процедури з оформленням результатів у вигляді наведеного робочого документа дозволить отримати впевненість щодо правильності розрахунку суми дооцінки (уцінки) накопиченого зносу відповідно до вимог П(С)БО 7, достовірності вихідних даних і правильності арифметичних розрахунків.

Перевіряючи арифметичну точність необхідних розрахунків амортизації основних засобів, переходять до виконання процедур щодо перевірки правильності та достовірності відображення операцій по нарахуванню амортизації в обліку та фінансовій звітності (рис. 3.2).

Нарахована сума амортизації за звітний період					
Відображення нарахованої суми амортизації на рахунках обліку					
Аналітичні рахунки					
Синтетичні рахунки					
131 «Знос основних засобів»	23 «Виробництво»	91 «Загально-виробничі витрати»	92 «Адміністративні витрати»	93 «Витрати на збут»	94 «Інші витрати операційної діяльності»
Відображення нарахованої суми амортизації в регістрах обліку					
Журнал			Відомість		
Відображення нарахованої суми амортизації в оборотній відомості					
Інформація про амортизацію основних засобів у фінансовій звітності					
Баланс	Звіт про фінансові результати		Звіт про рух грошових коштів (за непрямим методом)		
Визначає залишкову вартість основних засобів	Входить до складу адміністративних витрат, витрат на збут, інших операційних витрат. Відображається як елемент операційних витрат «Амортизація»		Коригування прибутку (збитку) до оподаткування на амортизацію у т.ч. основних засобів		

Рисунок 3.2 - Процедури щодо перевірки правильності відображення операцій по нарахуванню амортизації в обліку

Перевірку правильності відображення нарахованої амортизації на рахунках обліку проводять за певний період часу відповідно до професійного судження, виявлених порушень і помилок за вже проведеними контрольними процедурами, але обов'язково на кінець звітного періоду.

Нами запропонований робочий документ, який може бути використаний для перевірки нарахованої амортизації на основні засоби за місцями їх експлуатації та достовірності та відповідними рахунками обліку, для визначення суми амортизації як елемента операційних витрат, для перевірки дебетових і кредитових оборотів за рахунками (таблиця С.8 додатка С).

Таким чином, суб'єктам господарювання, які мають у своєму використанні основні засоби, необхідно не тільки прагнути їх модернізувати, але і максимально ефективно використовувати та здійснювати контроль за їх використанням. Для того, щоб уникнути неправомірних дій та якомога точнішого виявлення помилок необхідно посилити контроль та відповідальність посадових осіб за недопущення порушень в обліку основних засобів за їх реальною оцінкою.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

Отримані в ході дослідження результати вирішують важливе науково-практичне завдання щодо обґрунтування теоретичних засад та практичних рекомендацій з удосконалення обліку та контролю операцій з руху основних засобів. За результатами теоретичних, методичних та прикладних напрацювань в кваліфікаційній роботі можна зробити такі основні висновки:

1) Основні засоби один із найважливіших чинників будь-якого виробництва. Їх стан і ефективне використання прямо впливають на кінцеві результати господарської діяльності підприємства. На сьогоднішній день облік і контроль основних засобів містить багато не вирішених аспектів та є одним з найбільш складних етапів обліково-аналітичного процесу.

2) Організація бухгалтерського обліку передбачає створення певної системи, яка б давала можливість фіксувати господарські операції, здійснені на підприємстві, опрацьовувати їх, відображати в системі облікових регістрів та отримувати зведену інформацію у вигляді фінансової звітності. Така інформація необхідна для прийняття своєчасних та ефективних управлінських рішень, тому облікова система на підприємстві має бути організована з урахуванням особливостей діяльності конкретного господарюючого суб'єкта.

3) На основі дослідження теоретико-методичних, а також прикладних засад бухгалтерського обліку операцій з руху основних засобів, встановлено основні елементи облікової політики досліджуваного підприємства, які потребують розробки. Встановлено, що елементами облікової політики в частині руху основних засобів повинні бути лише ті, що визначають альтернативні варіанти системи обліку та формування звітності: рахунки, субрахунки, рахунки другого та третього порядку; перелік власно розроблених форм первинних документів для формування управлінської звітності; графік документообороту. Усі приведені елементи можна відображати по змісту розпорядчого документу про облікову політику або ж виносити як додатки до нього.

4) Методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про основні засоби, а саме про їх визнання, оцінку та порядок відображення в обліку визначаються у П(С)БО 7 «Основні засоби» та у МСБО 16 «Основні засоби». Отже, в цілому для отримання конкретних даних, необхідних для оцінки та ефективного використання основних засобів на Виробничому підрозділі за їх окремими видами і процесами здійснюють аналітичний пооб'єктний облік, а ведення синтетичного обліку забезпечує узагальнену інформацію.

5) Контроль основних засобів є важливою складовою управління підприємством. Дана робота є трудомісткою та має свої специфічні особливості. Контролер повинен дотримуватись чинного законодавства, порядку перевірки основних засобів, обрати джерела інформації для ревізії, провести контроль за відображенням основних засобів та нарахованої амортизації на рахунках бухгалтерського обліку, а також враховувати реалії при здійсненні перевірки.

6) Проведення контролю операцій з основними засобами та іншими необоротними активами відбувається відповідно до вимог законодавства і дозволяє встановити достовірність і законність відображення в обліку закладу операцій з обліку основних засобів через поєднання зовнішнього, відомчого та внутрішньогосподарського контролю, та допомагає забезпечити дотримання фінансової дисципліни і сприяє ефективному використанню коштів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бенько І., Сисюк С. Аналіз ефективності використання основних засобів медичних закладів. *Економічний аналіз*. 2011. Випуск 8. Частина І. С. 254-257.
2. Болюх М.А. Аналіз фінансово-господарської діяльності бюджетних установ : навчальний посібник. Київ: КНЕУ, 2008. 342 с.
3. Венгерук Н.П. Визнання основних засобів у фінансовому та податковому обліку. *Бухгалтерія в сільському господарстві*. 2013. Січень. С. 34.
4. Гаценко О.П. Облік необоротних активів в умовах формування ринкових відносин. автореф. дис. ... канд. екон. наук. Київ, 2000. 199с.
5. Геращенко І.О., Стрижко О.А. Управління ефективністю використання основних засобів. *Економіка і регіон*. 2015. № 4. С. 23-28.
6. Грабовецький Б.Є., Шварц І.В. Фінансовий аналіз та звітність: методичні вказівки до практичних занять. Вінниця: ВНТУ, 2012. 102 с.
7. Гуцаленко Л.В., Гловюк А.С., Ковальчук І.В. Організація обліку та аудиту основних засобів. *Економіка і суспільство*. 2017. Випуск 8. С.741-747.
8. Жолнер І.В. Фінансовий облік за міжнародними та національними стандартами. К.: ЦУЛ, 2012. 368 с.
9. Зюкова М.М. Облік основних засобів: бухгалтерський та податковий аспект. *Регіональні перспективи*. 2012. № 9. С. 59-61;
10. Зюкова М.М. Удосконалення обліку і аналізу основних засобів : автореф. дис. ... канд. екон. наук. Харків, 2004, 212 с.
11. Іванова Н.А. Славгородська А.А., Білявська Л. В. Актуальні питання обліку і аудиту основних засобів. *Зб. наук. Праць Подільського ДАТУ*. 2012. С. 546-549.
12. Інструкція про застосування плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств та організацій : затв. наказом МФУ від 30.11.99 № 291. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99>.

13. Кафка С. М. Облік надходження необоротних активів та формування їх первісної вартості. *Ефективна економіка*. 2017. №4. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5549>
14. Колумбет О. Активи підприємства: сутність, класифікація та структура у вітчизняній і зарубіжній практиці. *Збірник наукових праць ДЕТУТ*. 2013. № 23-24. С. 324-332.
15. Крічка Н.М. Методика та організація обліку і аналізу основних засобів. *Економіка і держава*. 2009. №6. С.73–75.
16. Кущик А.П., Коротя І.В. Підвищення ефективності використання основних засобів на підприємстві. *Вісник Запорізького національного університету*. 2011. №3 (11). С. 30–36.
17. Левченко О.П. Проблеми організації обліку основних засобів та шляхи їх вирішення. *Молодий вчений*. 2017. № 1.1 (41.1). С. 64-67
18. Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку основних засобів : Наказ Міністерства фінансів України від 30.09.2003 р. № 561. URL: <http://www.minfin.gov.ua>.
19. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 16 «Основні засоби» // IASB; Стандарт, Міжнародний документ від 01.01.2012. URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/929_014.
20. Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку / за ред. С.Ф. Голова. К. : Федерація професійних бухгалтерів і аудиторів України, 2009. 1024 с.
21. Мультян М.М. Сутність та класифікація основних засобів в бухгалтерському і податковому обліку. *Облік, контроль і аналіз в управлінні підприємницькою діяльністю : зб. наук. пр. XI всеукр. наук.-практ. Інтернет-конф.*, м. Вінниця, 23 берез. 2023 р. Ч. 2. Вінниця : Редакційно-видавничий відділ ВТЕІ ДТЕУ, 2023. С.175-180.
22. Мультян М.М. Контроль руху та збереження основних засобів на підприємстві. *Вісник студентського наукового товариства «ВАТРА» Вінницького торговельно-економічного інституту ДТЕУ*. Вінниця: Редакційно-видавничий відділ ВТЕІ ДТЕУ, 2023. Вип.169. С. 321-328.

23. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» : затв. наказом М-ва фінансів України від 07 лютого 2013 року № 73. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13>.
24. Онищенко В. Облік основних засобів 2019. URL : <https://www.golovbukh.ua/article/7090-oblk-osnovnih-zasobv>
25. Орлова В.К, Орлів М.С., Хоми С.В. Фінансовий облік. Навч. посібник. К.: Центр учбової літератури, 2010. 510 с.
26. Основні засоби: визнання та класифікація. URL : <https://interbuh.com.ua/ua/documents/oneanalytics/596>
27. Петрик О.А., Мариніч І.О. Аудит оцінки вартості основних засобів. *Економіка. Фінанси. Право.* 2015. № 4. URL: [ir.kneu.edu.ua:8080/bitstream/2010/7010/1/ Петрик Мариніч Аудит вартості ОЗ повн..pdf](http://ir.kneu.edu.ua:8080/bitstream/2010/7010/1/Петрик_Мариніч_Аудит_вартості_ОЗ_повн..pdf)
28. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#n3610>.
29. Подолянчук О.А. Методика і аналіз аудиту обліку необоротних активів. *Збірник наукових праць ВНАУ.* 2013. № 5(90). С. 77-81.
30. Подолянчук О.А., Химич Г.М. Методика і аналіз аудиту обліку основних засобів. *Економічні науки.* 2012. Вип. 4(70). с. 76–80.
31. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 14 “Оренда” : наказ МФУ від 31.01.2000 р. № 20. URL:
32. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби» : наказ МФУ від 27.04.2000 р. № 92. URL: <http://zakon.nau.ua/doc/?code=z0288-00>.
33. Положення про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку : Наказ МФУ від 24.05.95 року № 88. URL : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z0168-95>
34. Порядок складання типових форм з обліку та списання основних засобів суб'єктами державного сектору : Наказ МФУ від 13.09.2016 р. № 818. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1336-16>

35. Приварникова І. Ю. Система управління використанням та оновленням основних засобів промислових підприємств. *Економічний простір*. № 47. 2011. С. 268–280.
36. Приходько І.П., Павлова Г.Є. Основні принципи формування облікової політики. *Вісник ДДАУ*. № 2(32). 2013. С. 177-181.
37. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України затверджений Постановою ВРУ від 16.07.99 р. № 996-XIV. URL : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/996-14>
38. Про затвердження типових форм первинного обліку : Наказ Міністерства статистики України від 29.12.1995 р. № 352. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/FIN321.html.
39. Про затвердження типових форм первинного обліку об'єктів права інтелектуальної власності у складі нематеріальних активів : Наказ МФУ від 22.11.04 року № 732. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1580-04>
40. Про облікову політику : лист Мінфіну України від 21.12.2005 р. № 31-34000-10-5/27793 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v2779201-05/sp:java-:max20>
41. Про первинні документи [Електронний ресурс] / Школа бухгалтера. – 2007. – № 2. – Режим доступу : <http://www.dtk.com.ua/show/3cid01755.html>.
42. Сіменко І.В., Косова Т.Д. Аналіз господарської діяльності: навч. посібник. К.: «Центр учбової літератури», 2013. 384 с.
43. Сірик М. В. Сутність управління основними засобами на поліграфічних підприємствах України. *Економіка та підприємництво: формування інноваційних моделей розвитку* : матеріали міжнар. наук-практ. конференції, 7–8 червня 2013 р. Херсон : Видавничий дім «Гельветика», 2013. С. 90–91.
44. Сірик М. В., Мельников О. В. Оцінка ефективності управління основними виробничими засобами поліграфічних підприємств. *Наукові праці НДФІ*. Київ : Академія фінансового управління, 2017. Вип. 2. С. 118–131.
45. Сірик М.В. Управління основними виробничими засобами поліграфічних підприємств. дис. ...канд.екон.наук. Київ, 2019. 223 с.

46. Тарасюк Г. М. Формування моделей управління основними засобами підприємств та підвищення ефективності використання їх виробничих потужностей в умовах інноваційно-інвестиційного розвитку. *Менеджмент суб'єктів господарювання в умовах забезпечення сталого розвитку* : колективна монографія / за заг. ред. д. е. н., проф. Тарасюк Г. М. Житомир : ЖДТУ, 2017. С. 52–61.

47. Терещенко О.О. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання: навч. посібник. К.: КНЕУ, 2003. 554 с.

48. Фальченко О.О. Шляхи підвищення ефективності використання основних фондів підприємства. *Вісник НТУ «ХПІ»*. 2012. №51 (957). С. 168–171.

49. Череп А.В. Ефективність використання основних засобів. URL: <http://www.nbuuv.gov.ua/>

50. Чорна І.О. Ефективність використання основних виробничих засобів та розробка пропозицій щодо її поліпшення. URL: <http://masters.donntu.org/>

51. Шевченко Н.О. Проблеми та шляхи удосконалення обліку основних засобів в сільськогосподарських підприємствах С. 155-161

52. Щодо надання роз'яснення щодо застосування типових форм первинного обліку : Лист Держкомстату від 05.12.2005 № 14/1-2-25/102. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/.